

CSR Forum, Let's share responsibility!

12 november 2009 – Wolubilis, Brussel

**Belgische stakeholders formuleren *samen*
pistes voor toekomstig MVO beleid.**

(binnenkant)

Voor de realisatie van het inhoudelijk concept en de organisatie van het CSR Forum werd beroep gedaan op Sustenuto en CAP Conseil in samenwerking met Business & Society Belgium:

Dit initiatief werd financieel ondersteund door de Programmatorische Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling, Poddo

INHOUDSOPGAVE

Introductie	1
1. Evaluatie van het federaal MVO Actieplan	3
1.1 Totstandkoming.....	3
1.2 Doelstellingen.....	3
1.3 Stand van zaken van de uitvoering.....	4
2 Werkgroep 1 – Verantwoorde overheid	6
3 Werkgroep 2 – Verantwoorde financiën	10
4 Werkgroep 3 – Verantwoorde internationale handel	16
5 Werkgroep 4 – Stakeholder engagementen.....	22
6 Duurzaam evenement	28
Bijlage 2 – Nota voorzitter werkgroep 2	32
Bijlage 3 – Nota voorzitter werkgroep 3	35
Bijlage 4 – Nota voorzitter werkgroep 4	38
Bijlage 5 – Overzichtstabel evaluatie MVO Actieplan	41
Bijlage 6 – Lijst met genodigde organisaties	47

Introductie

“Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) maakt een heroriëntatie van de productie- en consumptiemethoden naar een meer duurzame ontwikkeling mogelijk.”

In 2006 nam de federale regering het eerste initiatief in België tot een informele stakeholderdialoog bij het opstellen van het Belgisch Referentiekader MVO en het daaruit voortkomende Federaal Actieplan MVO. Actie 8 van dit Actieplan betreft de voortzetting van deze dialoog.

We zijn onderhand drie jaar verder en ook internationaal gebeurt er veel rond MVO en multi-stakeholderinitiatieven. Een belangrijk wereldwijd en uniek proces is dat van de komende ISO 26000 richtlijn voor maatschappelijke verantwoordelijkheid van organisaties. Dit is het grootste internationale multi-stakeholderoverleg ooit en is van toepassing op elk type organisatie, of het nu een bedrijf, ngo, vakbond of overheid is. Dus de ‘O’ in MVO staat nu voor zowel Ondernemen, Overheid als Organisatie, en ook voor het actieve werkwoord opnemen!

Dit proces en de boodschap die het meedraagt is dan ook een inspiratie voor de dialoog die we hebben voorbereid voor dit CSR Forum. De stakeholderdialoog van 12 november stond in het teken van een interactief debat tussen zes stakeholdergroepen rond vier thema’s, elk voorgezeten door een expert voorzitter.

- 1. Is MVO anders voor overheidsorganisaties? - Jan Verschooten**
- 2. Wat betekent MVO sinds de financiële en economische crisis? – Olivier Marquet**
- 3. Hoe internationaal de MVO-keten sluiten? – Karine Boussart**
- 4. Welke stakeholderbetrokkenheid in het opnemen van MVO-engagementen? – Jan Noterdaeme**

Het doel was een brede dialoog op gang te brengen over toekomstige ideeën, pistes en voorstellen voor het MVO beleid. Om dit te realiseren is er een speciaal webplatform gemaakt (www.poddo.be/CSRForum) dat een reflectie vooraf, uitwisseling van ideeën en voorbereiding door het raadplegen van specifieke achtergronddocumentatie, mogelijk maakte. Deze documentatie bestond uit het federaal Actieplan MVO, rapporten van studies die in het kader van het actieplan zijn uitgevoerd en tevens een korte nota van elke voorzitter ter verdieping van elk thema voor de forumdag. Aldus hebben we de aanwezige kennis en ervaringen kunnen samenbrengen voor deze dag.

Voor deze dag zijn 88 organisaties uitgenodigd, verdeeld over zes stakeholdergroepen, die de diversiteit van de Belgische samenleving vertegenwoordigen. Onder hen hebben Business & Society Belgium en Kauri tevens al hun leden uitgenodigd om een geloofwaardige vertegenwoordiging van het bedrijfsleven te garanderen.

Er hebben 88 personen deelgenomen aan de CSR Forumdag, die de ‘pet’ op hadden van de verschillende stakeholdercategorieën. De uiteindelijke verdeling op de dag was als volgt:

1. Bedrijven: 42%
2. Vakbonden: 3,4%
3. NGO: 19,3%
4. Overheid: 13,6%

5. Consumenten: 2,2%
6. Experten/dienstverlening: 19,3%

Het forum had de ambitie om de vertegenwoordigers van alle categorieën bijeen te brengen. Niet alle categorieën waren uiteindelijk in dezelfde mate vertegenwoordigd. Opvallend was de bijna afwezigheid van de vakbonden en consumentenorganisaties en een relatief lage aanwezigheid van vertegenwoordigers van de overheid. Bedrijven en experts waren echter sterk vertegenwoordigd.

Op de Forumdag waren er vier werkgroepen, bestaande uit diverse stakeholders, gegroepeerd rond de vier thema's, voorgezeten door een expert voorzitter. In de voorbereidende nota van de elke voorzitter bij het hoofdthema waren vervolgens vier subthema's geïdentificeerd, die als basis voor de debatten dienden. Binnen elke werkgroep was er ruimte om eventueel een vijfde subthema aan te brengen, indien gewenst.

Onderliggend rapport is een verslag van de debatten en de uitwisselingen in de werkgroepen van die dag en geeft ideeën en pistes voor MVO, waarbij niet altijd alle pistes consensus kenden. Elk werkgroepverslag bevat een korte introductie, vervolgens de grote lijnen van de discussies en de conclusies met pistes en aanbevelingen voor de overheid. Vervolgens vindt u een kort verslag van de resultaten van de duurzame organisatie van de forumdag.

Dit verslag is zowel een terugkoppeling naar de 88 deelnemers aan de Forumdag, opdat zij hun input kunnen herlezen, als een basis voor de overheid om zoveel mogelijk profijt te trekken van de uitkomsten van de discussies.

We wensen u veel leesplezier!

1. Evaluatie van het federaal MVO Actieplan

1.1 Totstandkoming

Het eerste federaal MVO Actieplan is voortgekomen uit het Belgisch Referentiekader MVO, goedgekeurd door de federale regering op 28 april 2006. De opmaak van dat MVO-referentiekader door de speciale MVO-werkgroep van de federale Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling (ICDO) is gestart in 2005 en kaderde in de uitvoering van actie 31 en 8 van het Federaal Plan Duurzame Ontwikkeling 2004-2008 (zie www.icdo.be). MVO voor bedrijven is onderdeel van de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling. Deze acties behelzen het stimuleren van MVO en ethisch beleggen & investeren in België.

Het referentiekader schetst een kader voor MVO met de belangrijkste aandachtspunten, maakt keuzes aangaande terminologie en geeft inzicht in de instrumenten voor MVO en de diverse rollen van de overheid in het stimuleren, faciliteren en bevorderen van de kwaliteit van MVO. Het referentiekader formuleert volgende definitie voor MVO:

“Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen is een proces waarbij ondernemingen vrijwillig streven naar verbetering op bedrijfs en maatschappelijk vlak door op systematische wijze economische, milieu- en sociale overwegingen op een geïntegreerde en coherente manier in de gehele bedrijfsvoering op te nemen, waarbij overleg met stakeholders of belanghebbenden van de onderneming deel uitmaakt van dit proces”.

Behalve een schriftelijke consultatie bij 46 Belgische stakeholderorganisaties, inclusief adviesraden, voor de totstandkoming van dit referentiekader, zijn in het voorjaar van 2006 ook twee platformdagen met hen georganiseerd om zowel het herziene referentiekader te bespreken als input te krijgen over mogelijke MVO-acties die de federale overheid kon nemen. De ICDO MVO-werkgroep heeft vervolgens het federaal Actieplan MVO opgesteld. Na nog een aansluitende consultatieronde werd het op 21 december 2006 door de federale ministerraad goedgekeurd.

1.2 Doelstellingen

Hoofddoelstelling van het MVO actieplan is om d.m.v. overheidsacties MVO te stimuleren, faciliteren en de kwaliteit ervan te bevorderen. Het beoogde maatschappelijke effect is hierbij niet enkel om meer ondernemingen aan MVO te laten doen, maar ook om de multistakeholderdialoog, die een essentieel onderdeel van MVO vormt, meer ingang te laten vinden in het MVO-debat.

Het actieplan formuleert op basis van al bestaande acties en de inbreng van de stakeholders, via de consultatie en de twee platformdagen, concrete acties voor beleid. Daarnaast geeft het een overzicht van de belangrijkste bestaande acties van de verschillende overheidsinitiatieven op federaal en regionaal niveau aangaande de ondersteuning en bevordering van MVO.

Dit plan is een federaal actieplan en de voorgestelde acties werden vanuit een federaal oogpunt en bijhorende bevoegdheden ontwikkeld. Wel wordt er in een aantal acties expliciet gezocht naar een samenwerking met de regionale overheden die binnen hun bevoegdheden ook heel wat acties ondernemen en kunnen ondernemen.

In totaal zijn 13 acties opgenomen, met per actie een aantal deelacties, verdeeld over twee groepen.

1. Acties die de overheid zelf kan ondernemen en te maken hebben met haar eigen optreden en werking.

2. Acties die de overheid kan nemen t.a.v. en in samenwerking met haar stakeholders.

Een Maatschappelijk Verantwoorde Overheid:

Actie 1: Verduurzaming van de overheidsaankopen

Actie 2: Ondersteuningsbeleid van de overheid m.b.t. buitenlandse handel en investeringen

Actie 3: Maatschappelijk Verantwoord Investeren bij de overheid

Actie 4: Opzetten van een uniek loket voor overheidslabelling

Actie 5: Actief overheidsbeleid m.b.t. MVO op internationaal vlak

Acties gericht op ondernemingen en hun stakeholders:

Actie 6: Ondersteunen van levende netwerken

Actie 7: Ondersteunen van ethische handel op Belgisch niveau

Actie 8: Multi-stakeholderdialoog verder zetten

Actie 9: Duurzaamheidsverslaggeving

Actie 10: Opzet gemeenschappelijk onderzoeksprogramma m.b.t. MVO

Actie 11: Samenwerking tussen overheden m.b.t. verspreiding van kennis

Actie 12: Duurzaam pensioensparen

Actie 13: Evaluatie en uitbreiding transparantiemaatregel

1.3 Stand van zaken van de uitvoering

Het federaal MVO Actieplan vormde het vertrekpunt voor de CSR Forumdag op 12 november. Er werd een korte terugblik gegeven op de realisaties van de acties uit het federaal Actieplan MVO met tevens een perspectief op morgen. Doel voor de dag en de discussies in de verschillende werkgroepen was tevens om na te gaan of acties die (nog) niet werden uitgevoerd nog steeds relevant zijn en zo ja, op welke wijze deze dan in de toekomst uitgevoerd zouden kunnen worden.

Het beeld van de stand van zaken is gemengd. Van de 13 acties bevinden zich negen acties in een stadium van uitvoering (acties 1,2,3,5,6,8,10,11,13) en zijn vier acties (acties 4,7,9,12) niet gerealiseerd. Overigens zijn bij sommige acties bepaalde deelacties al wel gerealiseerd. Zie voor een volledig overzicht welke (sub)acties gerealiseerd, niet gerealiseerd of nog lopende zijn, de tabel in bijlage 5.

De redenen voor de niet-realiserings van bepaalde acties zijn, zoals gepresenteerd op de CSR Forumdag, divers. Zo zijn een aantal acties niet hernomen in de huidige legislatuur, hebben de complexe en lange regeringsvorming, als ook de budgettaire situatie en economische crisis een rol gespeeld. Echter ook de vraag blijft open naar de mate van interesse en belang dat binnen de overheid en politiek aan MVO wordt gehecht.

Tevens zijn er ook andere MVO-acties vanuit diverse stakeholders genomen, was er samenwerking tussen federale en regionale overheden/administraties (zoals actie 6, de MVO lerende netwerken voor KMO's met de Belgische Kamers van Koophandel) en dienen zich onderhand ook nieuwe pistes en richtingen voor MVO aan.

We lichten hier enkele acties uit.

Actie 13 – Evaluatie en uitbreiding transparantiemaatregel.

In het kader van deze actie is een onderzoeksoopdracht uitgevoerd door Forum Ethibel met als vraag een analyse te maken van de naleving van de ‘Maatschappelijk Verantwoord Investeren (MVI) transparantieplichting’ bij ICB’s (instituten voor collectieve beleggingen) en in het kader van de WAP (Wet Aanvullende Pensioenen) en eventuele moeilijkheden of barrières in kaart te brengen.

De studie doet volgende vaststellingen:

- In de sector ICB’s wordt de wet (ook administratief) opgevolgd op het niveau van de prospectus. Op het niveau van de periodieke verslaggeving is de conformiteit met de wet echter minder. De diepgang en toelichting daarin van de antwoorden zijn, aldus de studie, bijzonder summier en fantasieloos (met uitzondering van mvi-producten).
- In de sector van de WAP zijn de transparatieverslagen niet openbaar, dus konden geen conclusies worden getrokken m.b.t. al dan niet naleving van de wet. Uit diepte-interviews blijkt wel dat de wet niet voldoende toepasbaar is en zijn doel voorbijschiet aangaande mvi-transparantie.

De studie formuleert een aantal aanbevelingen en denkpistes:

1. Bestaande regelgeving aanscherpen/verduidelijken.
2. Transparatieverslagen openbaar maken en opname MVI-beheersaspecten in Statement of Investment Principles opnemen.
3. Minimumnorm voor MVI.
4. Audit van de onderzoekspraktijk m.b.t. MVI-criteria.
5. Vooruitgangrapporten, statistieken en benchmarks.
6. Specifieke vehikels ten behoeve van pensioeninstellingen voor projecten van maatschappelijke aard binnen de lokale en sociale economie.
7. Debat over wettelijke integratie van MVI-aspecten in het institutioneel beheer.
8. Organisatie van vorming en opleiding.

Actie 7 - Ondersteunen van ethische handel op Belgisch niveau.

Hier zijn geen concrete initiatieven genomen door de federale overheid. Er heeft wel een werkbezoek van de ICDO MVO-werkgroep plaatsgevonden aan het Nederlands Initiatief Duurzame Handel. Dit is een initiatief van de ministeries van Economische Zaken, Landbouw en Ontwikkelingssamenwerking (budget 50 miljoen Euro) dat bestaat uit consortia van bedrijven en sectoren (ook vakbonden) rond specifieke productgroepen; cacao, hout, natuursteen, soja, thee, toerisme en dat wordt uitgebreid met kweekvis en katoen en later komen daar nog 15 andere sectoren bij, o.a. vlees, textiel, bloemen, goud, specerijen.

Actie 9 – Duurzaamheidsverslaggeving.

Hier zijn geen concrete initiatieven genomen door de federale overheid, maar andere Belgische actoren hebben hier wel op gewerkt. Zoals:

- Business & Society Belgium: de Praktijkids Duurzaamheidsverslagen.
- Kauri: een ngo-werkgroep ‘duurzaamheidsverslaggeving’ en workshops opgezet. Resultaat: 11 Belgische ngo’s (en social profit) hebben een duurzaamheidsverslag uitgebracht.
- Instituut van de Bedrijfsrevisoren: Jaarlijkse Belgische Prijs voor Beste Rapport Duurzame Ontwikkeling.

2 Werkgroep 1 – Verantwoorde overheid

Thema 1: Is MVO anders voor overheidsorganisaties?

Centraal staat hier het MVO handelen van de overheid binnen haar eigen organen en instellingen.

In de filosofie van de nieuwe ISO 26000 richtlijn geldt het opnemen van maatschappelijke verantwoordelijkheid voor elk type organisatie, dus ook binnen de werking van de eigen overheid en haar organisaties. Belangrijke subdomeinen hier zijn ondermeer: duurzaam aankopen, maatschappelijk verantwoord investeren en sparen, maatschappelijke verantwoordelijkheid inbrengen in managementsystemen en monitoring in de organisatie, good governance, transparantie en communicatie, stakeholder participatie....

De werkgroep werd uitgenodigd om na te denken over vier subthema's:

1. Hoe systematisch en coherent management- en assessmentsystemen toepassen die bijdragen aan het opnemen van de maatschappelijke verantwoordelijkheid en DO?
2. Hoe duurzame overheidsopdrachten verder verankeren?
3. Hoe organiseer je je als overheid t.o.v. stakeholders?
4. Hoe kan de overheid MVO uitdragen en ondersteunen?

Vier stakeholdercategorieën waren vertegenwoordigd in deze werkgroep: de bedrijven (2 personen), de overheid (3), de ngo's (2) en de experts (3). De vakbonden en consumenten ontbraken op het appel.

De vertegenwoordigers van de bedrijven kwamen uit de bank-, management- en consultingsector. In de categorie 'overheid' waren er vertegenwoordigers van de Vlaamse en de federale overheid. De aanwezige ngo's behartigen diverse thema's, zoals mensenrechten, natuur en milieu.

De werkgroep werd voorgezeten door Jan Verschooten, Commissaris Adjunct van het Federaal Planbureau en Ondervoorzitter van de Raad van Bestuur van de Federale Participatie en Investeringsmaatschappij (FPIM) en mee begeleid door Dirk Le Roy van Sustenuto.

- **Subthema 1: Hoe systematisch en coherent management- en assessmentsystemen toepassen die bijdragen aan het opnemen van de maatschappelijke verantwoordelijkheid en DO?**

Wat betekent dit voor de 'public governance', transparantie en het afleggen van verantwoordelijkheid via o.a. rapportering? Verder uitbouwen van en verankeren van systemen als de DOEB, personeelstevredenheid, enz? Wat kan de overheid van de private sector leren?

Discussie in de groep:

- Er bestaat een discrepantie tussen de administratie die het beleid aanbeveelt en het beleid dat de administratie zelf uitvoert.

- Er gebeuren vele initiatieven binnen de administratie zelf (bv EMAS generatie 1/2/3, DOEB) maar ook tussen de administraties en de actoren er buiten. Het probleem is dat hierover veel te weinig gecommuniceerd wordt waardoor probleem ontstaat op vlak van transparantie en accountability. Overheidssector is ook een complex gegeven.
- Er bestaat een duidelijke nood aan een meer transversale communicatie binnen alle administraties alsook een grotere participatie en valorisatie van de bestaande initiatieven.
- Dit alles leidt tot een overheersend gevoel van frustratie. Maar frustratie heeft ook een positieve zijde namelijk dat er een achterliggend gevoel zit van “zin hebben om “ .

Aanbevelingen:

1. Een wikipedia van frustratie opstarten (wiki frusti). Dit instrument kan helpen om enerzijds een inventaris te maken van het belangrijkste frustraties en obstakels en anderzijds tot het uitwisselen van goede praktijken. Dit initiatief zou mensen kunnen samen brengen rond hun zelfde frustraties maar ook hun zelfde ‘zin hebben om’ (envie) – wat iets is voor de pioniers.
2. Idee was dat er een tweesporenbeleid nodig is waarbij 1 geldt voor de pioniers (de bottom-up approach) die echter zou aangevuld worden door een topdown beleid waarbij ervoor gezorgd wordt dat stapsgewijs de pioniers ook volgers krijgen (‘de lat systematisch hoger wordt gelegd’ voor de ganse overheidssector)
3. Oprichten van een transversale taskforce die zal werken rond het verbeteren van de communicatie en ook de valorisatie van de initiatieven.

Subthema 2: Hoe duurzame overheidsopdrachten verder verankeren?

Wat is er (nog) nodig om dit in *alle* overheidsorganisaties te doen? Welk proces van dialoog en afstemming met de markt en bedrijfssectoren voor meer *innovatie* van duurzame producten en diensten? Hoe kunnen overheid en markt van en met elkaar leren? Ook bedrijven staan immers voor de uitdaging van duurzaam ketenbeheer.

Discussie in de groep:

- Er bestaat op federaal en Vlaams niveau nu het ontwerp Actieplan duurzame overheidsopdrachten, op Brussels gewest niveau een omzendbrief en in Wallonië werkt men aan een decreet vorm. Algemene consensus dat deze initiatieven beter op elkaar afgestemd en zeker beter gecommuniceerd dienen te worden.
- Discussie rond het thema “criteria” en het gebrek aan een harmonisatie hiervan. De criteria bestaan weliswaar met duidelijke objectieven maar de harmonisatie hiervan op het niveau van de regio’s en gewesten maar ook op Europees vlak is een complex gegeven. Ook werd er hier verwezen naar het probleem van de ‘monitoring’ (bv in België zijn er ongeveer 140 000 personeelsleden van de administratie die aankopen doen).
- Gebrek aan participatie en consultatie van de stakeholders m.b.t. het Federaal Actieplan Duurzame Overheidsopdrachten. Er bestaat al een eerste oefening met het Verbond van Belgische Ondernemingen (VBO) maar dit is niet voldoende.

- Er werd ook nog verwezen naar het gebrek aan middelen en mankracht voor de administratie om dit plan uit te voeren in vergelijking tot andere buurlanden zoals Nederland.
- Vragen rond de rol van de gemeenten en hun besturen in deze problematiek.
- Conclusie dat deze problematiek terug een toonbeeld is van een tekort aan communicatie.

Aanbevelingen:

1. Voorstel van de industrie om met een stappen plan te gaan werken waaraan ook incentives zouden kunnen verbonden worden. Hoe zou dit gerealiseerd kunnen worden? Door bijvoorbeeld een transversale werkgroep op te richten met stakeholders.
2. Een uitgebreide en brede consultatie rond het actieplan organiseren die ook tegelijkertijd als informatie campagne kan dienen.
3. Opportuniteit om het actieplan en de gids duurzaam aankopen te gebruiken als een benchmarking voor de industrie.
4. Duurzame aankopen als thematiek opnemen tijdens het Belgisch voorzitterschap van 2010. Dit is het ideale moment om een aantal goede praktijken van de Belgische overheid te gaan promoten in 2010.

▪ Subthema 3: Hoe organiseer je je als overheid t.o.v. stakeholders?

Hoe kunnen *participatieve* democratie en parlementaire democratie elkaar versterken? Hoe en in welke vormen kun je die stakeholder betrokkenheid tot stand brengen? Wat betekent dit voor de keuze (mapping) van de *juiste* stakeholders afhankelijk van het soort thema dat op tafel ligt?

Discussie in de groep:

- Debat rond het verschil tussen “participatieve” versus “consultatieve” deelname van stakeholders aan de beleidsvorming. Er bestaan reeds georganiseerde initiatieven zoals de FRDO, CRB, MINA maar het probleem bestaat hierin dat de stakeholders niet altijd een duidelijk mandaat hebben of dat voor hen niet duidelijk is waar ze exact in het proces betrokken worden (of dat ze niet akkoord zijn met het mandaat dat hun gegeven wordt; “ze houden meer van “meebeslissen” dan van adviezen verstrekken).
- Probleem is ook dat men mekaar onvoldoende kent. Stakeholders schatten niet altijd de positie van de administratie juist in.
- Nood aan het opleiden van een meer ‘kwalitatieve’ stakeholder. Bepaalde stakeholders hebben nog niet de vaardigheden genoeg om deel te nemen aan een efficiënte en participatieve stakeholderdialoog. Dit probleem bestaat ook binnen de administraties zelf. Vergt dus een investering van beide kanten (opleiding maar ook tijd en plaats in functiebeschrijving en takenpakketten).
- Hoe organiseert de administratie zichzelf als dienstenorganisatie m.b.t. een stakeholder participatie? Er werd verwezen in deze context naar de toekomstige ISO 26 000 richtlijn die verwijst naar de noodzakelijke inbreng van stakeholders in ieder MVO beleid en dus ook voor de administraties. Deze richtlijn zal zeker helpen om een coherent kader te bieden. In deze discussie werd ook het onderwerp transparantie en rapportering

aangeraakt. Er werd gediscuteerd over de noodzaak van een uniform kader. Hierbij werd verwezen naar het probleem dat de GRI (Global Reporting Initiative) nog niet klaar is met het uitwerken van indicatoren voor de administraties.

Aanbevelingen:

1. Plaats geven aan het bestaan van informele dialogen waar er een transparantere communicatie en uitwisseling kan zijn en die niet altijd mogelijk of wenselijk is in het meer formele kader. Initiatieven bekijken zoals de “nationale week van dialoog “ in Nederland. (<http://www.nederlandindialoog.nl/Week-van-de-dialoog>).
2. Opstarten van een ‘opleidingsschool voor stakeholders’ waar stakeholders en administratie zelf de technieken en vaardigheden leren om een kwalitatieve stakeholder te worden. Dit idee zou verder moeten uitgewerkt worden in een specifieke werkgroep hier rond.
3. Meer duidelijke communicatie naar de stakeholder over hun rol, mandaat en het proces van participatie.
4. Verdere uitwerking stimuleren van de GRI indicatoren voor publieke administraties.

▪ Subthema 4: Hoe kan de overheid MVO uitdragen en ondersteunen?

Hoe zelf het goede voorbeeld geven naar buiten, op welke niveaus (internationaal, nationaal, regionaal), in welke vorm? Wat kan het doen vanuit haar rollen naar derden om MVO te stimuleren?

Discussie in de groep:

- Nood aan het opbouwen van een mentaliteit waar men fier is over de initiatieven die men reeds heeft verwezenlijkt versus de mentaliteit ‘vivons cachés vivons heureux’.
- Er bestaat reeds een groep initiatieven die de laatste 3 jaar zijn uitgewerkt die interessant zijn voor navolging op nationaal en Europees vlak, zoals de MVO lerende netwerken voor KMO bedrijven in België (Quadrant – Bel initiatief), gids duurzaam aankopen, VDAB initiatief.
- Discussie rond het betrekken van een aantal andere actoren zoals de media in het uitdragen en ondersteunen van MVO.

Aanbevelingen:

1. Een “witboek van goede en beste praktijken “ op alle niveaus zowel federaal, regionaal en ook Europees.
2. Verder bouwend op de goede praktijken een transversale algemene visie opbouwen en promoten.
3. Potentieel voor een horizontale integratie van MVO bij de overheid als voorbeeldrol naar de andere actoren toe.
4. Verruiming van het debat door het integreren van cultuur en andere media spelers.
5. Belgisch voorzitterschap gebruiken als promotie middel voor de bestaande Belgische succes stories.

3 Werkgroep 2 – Verantwoorde financiën

Thema 2: Wat betekent MVO sinds de financiële en economische crisis?

Kan de investeerder maatschappelijk verantwoord zijn en hoe dan?

De groep reflecteert over de oorzaken van de (financiële) crisis. Massale tussenkomsten van overheden waren nodig om het banksysteem te redden. Hoe kunnen we elkeen op zijn verantwoordelijkheid wijzen, opdat men volgende keer redelijker en meer maatschappelijk verantwoord te werk zal gaan? Hoe kan men maatschappelijke uitdagingen en duurzame ontwikkeling integreren in investeringen en in investeringsprojecten? Sinds begin 2000 groeit de Socially Responsible Investments markt snel, zowel nationaal als Europees. De SRI-markt in België besloeg eind 2008 zo'n 23,4 miljard euro.

Er waren 20 aanwezigen uit vijf stakeholdercategorieën: bedrijfswereld (7), NGO's (5), academische experts (5), vakbonden (1) en de overheid (2).

De werkgroep werd uitgenodigd om van gedachten te wisselen over vier subthema's:

1. Sensibilisering en informatie, en waarom geen promotie?
2. Transparantie van product en systeem: welke garantie?
3. Investeerders en financieel management: welke verantwoordelijkheden?
4. Welke mogelijke innovaties voor financiële producten en diensten voor een grotere maatschappelijke verantwoordelijkheid?

Per vraag of subthema werden gemengde subgroepen gevormd, opdat in elke groep deelnemers zitten uit de verschillende stakeholdercategorieën.

De tendensen zijn:

- groeiend engagement van institutionele beleggers in SRI
- toenemende interesse van particulieren
- toenemende geloofwaardigheid van SRI in de financiële wereld.

Tevens stelt men zich vragen over wetgeving die mainstreaming bevordert en over het diskrediet van de financiële en bancaire sector.

De groep NGO stelde voor een extra thema te behandelen i.v.m. de voorwaarden voor mainstream bankieren en opperde dat SRI een nichemarkt is, waaraan gesleuteld moet worden om de crisis op te lossen. De investeerders betrokken bij mainstream bankieren dienen hier een signaal te geven. Meer bepaald zou spaargeld niet ingezet mogen worden om te investeren en te speculeren, dat zou in de reguliere economie geïnvesteerd moeten worden. Op die manier leveren ze een bijdrage aan een sociale en ecologische maatschappij. Algemeen werd besloten dit subthema binnen de bestaande thema's te behandelen.

De werkgroep werd voorgezeten door Olivier Marquet, CEO Triodos Bank en mee begeleid door Véronique Graham van Business & Society Belgium en Vincent Carbonnelle van CAP conseil.

▪ **Subthema 1: Sensibilisering en informatie omtrent het aanbod van ethische en maatschappelijk verantwoorde producten, maar waarom geen promotie?**

De meeste burgers, spaarders, investeerders en consumenten kennen het gamma van ethisch verantwoorde investeringen en producten niet. Hoe komt dit? Hoe kan dit beter? Wat is de rol van de overheid hierin?

Volgens de werkgroep is transparantie in deze essentieel en noodzakelijk, maar problematisch: hoe definiëren we SRI? Dit kan best gebeuren met minimumnormen, gebaseerd op internationale conventies. Maar wat zal er dan precies geëvalueerd worden? En: wie zal wat controleren?

Om de transparantie te verbeteren dienen we eerst te weten wat een duurzaam fonds is en hoe het functioneert. Er is vraag naar een nationaal label voor SRI, en zeker naar een minimumnorm. Drie opties zijn mogelijk:

- Hard law: vanuit de regering een norm vastleggen, met zwarte lijst
- Soft Law: een kader creëren, de gebieden omschrijven waaraan minstens beantwoord moet worden. Bijvoorbeeld via een ‘apply or explain’ wet, BMA (matrix van het Belsif)...
- Verbreding van de eerste optie maar veralgemenen: transparantie moet voor alle financiële producten (hier ligt een rol voor verschillende actoren).

Men moet voor alle financiële instellingen kunnen nagaan welke investeringspolitiek ze voeren en in welke domeinen (bijv. het uitsluiten van wapentrafiëk), of ze actief zijn in belastingsparadijzen, welk speculatiebeleid ze hebben en of ze investeren in ecologische en/of sociale projecten. Deze informatie moet toegankelijk zijn voor iedereen, dus ook voor de consument. Transparantie is ook nodig op het vlak van producten en van de screeners (‘screen the screener’).

Als er al een label komt voor SRI, moet het van goede kwaliteit zijn. Transparantie is volgens de groep immers ook een stimulans voor Corporate Social Responsibility bij bedrijven. Belangrijk is een systematisch overzicht te behouden.

De hele groep is voorstander om fiscale voordelen te verbinden aan ethische investeringen.

▪ **Subthema 2: Transparantie van product en systeem: welke garantie?**

Er bestaan momenteel verschillende systemen die de transparantie van SRI moeten waarborgen, waardoor verwarring ontstaat. Hoe kan hier de transparantie vergroot worden en hoe kan de overheid hierin tussenkomen? Welke actoren hebben welke verantwoordelijkheid?

De regering speelt een belangrijke rol. Bij pensioensparen zou enkel een fiscaal voordeel moeten gelden voor ethische producten, dit moet dan gecommuniceerd worden. Er is nood aan normen op dit vlak. Daaraan verbonden: exclusie, positieve criteria, transparantie, controle en innovatie. De overheid heeft zeker een proactieve rol en dient dit probleem systematisch aan te pakken. Financiële opvoeding is noodzakelijk: men kent SRI onvoldoende, waardoor weinig spontane vragen hieromtrent opborrelen.

Financiële instellingen moeten van hun kant SRI promoten in hun agentschappen, opleidingen voorzien, transparant zijn en anderen aanmoedigen om SRI-producten te (ver)kopen. De consument kent het aanbod van duurzame producten immers nog onvoldoende.

NGO's en Belsif doen er goed aan de “week van de SRI” te blijven organiseren, en een matrix voor SRI te ontwikkelen. Dit houdt ondermeer in: campagne voeren over de impact van SRI, over respect voor de mensenrechten, over kinderarbeid enzovoort.

Het zou goed zijn dat de media meer aandacht zouden besteden aan de ‘week van de SRI’. Communicatie is belangrijk. Best is telkens één specifiek thema te kiezen en de gehele sector dient dat dan te bekrachtigen.

België kan een belangrijke rol op dit vlak spelen tijdens zijn EU-voorzitterschap.

De gehele groep is het erover eens dat er een nationaal label en minimumnormen voor SRI moeten komen, voor het geheel van de activiteiten van de banken. Er moet coherentie komen. Men is voorstander van de promotie van SRI-producten, maar de gehele sector moet een toegenomen strengheid kennen (voorwaarden, deontologische codes...) voor alle activiteiten. Verschillende voorstellen kwamen aan bod:

- Het promoten van initiatieven rond maatschappelijk verantwoord investeren vanuit de sector zelf.
- Transparantie van alle activiteiten van de banksector.
- Verbod om te investeren in onaanvaardbare/illegale activiteiten, bijv. wapenhandel.
- Een gedifferentieerd bankstatuut (moet duidelijk maken welke banken duurzaam/zeker zijn).
- Sensibiliseren en opleiden van het bankpersoneel omtrent SRI.
- Een langetermijnvisie voor de banksector promoten.
- De noodzaak om de kwaliteit van de producten te verdedigen: minimumnormen in de wet, kwaliteitsevaluatie van de producten en fiscale voordelen m.b.t. tot SRI in het kader van sparen en pensioensparen.
- Er moet onafhankelijke informatie komen van de productontwikkelaars.
- Er moet een fiscaal voordeel komen voor maatschappelijk verantwoord sparen en pensioensparen.

Dit alles moet de consumenten beschermen.

Ook de staatskas moet maatschappelijk verantwoord beheerd worden.

▪ **Subthema 3: Investeerders en financieel management, welke verantwoordelijkheden?**

Overheden beheren zelf grote sommen geld. Maar: wat is de garantie dat die sommen maatschappelijk verantwoord beheerd worden? Hoe kan de overheid het voorbeeld geven, welke zijn de drempels en de manieren om die drempels te overwinnen?

Besturen hebben wel aandacht voor duurzaamheid, maar investeren daarom niet duurzaam. SRI kan men inpassen in een globaal duurzaamheidsbeleid. Belangrijk is dat alles systemisch gebeurt. Veel mandatarissen beweren niet opgeleid te zijn om te bepalen welke investeringen duurzaam zijn. Er is dus nood aan een minimumnorm. Ten tweede moeten verantwoorde risico's omschreven worden. De overheid moet de grote contouren bepalen, de uitwerking ervan moet onafhankelijk gebeuren door private gespecialiseerde groepen. Risico's moeten in ieder geval gespreid worden.

Openbare besturen kunnen geholpen worden via een handleiding over MVO en SRI. Die bevat de bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verschillende actoren, naast het huidige SRI-aanbod op de markt en de eventuele valkuilen van SRI.

Kleine banken mogen niet meer opdraaien voor de risico's die grootbanken nemen. De herinvoering van het statuut 'spaarbank' kan soelaas bieden. Als compensatie voor het schaalnadeel zouden deze kleinere banken vrijgesteld kunnen worden van roerende voorheffing. Verder dienen gemandateerden in de besturen van banken hun mandaat publiek te maken. Het moet duidelijk zijn wat ze er doen: veel winst maken of de bank duurzamer maken.

Veel gemeenten zijn niet geneigd tot SRI omdat ze bang zijn voor een lager rendement. De overheid moet SRI dus stimuleren, ondermeer door:

- het financieren van studies hieromtrent op universiteiten. Die kunnen de maatschappelijke meerwaarde van de sociale- en milieuperformanties van SRI-beleggingen aantonen
- organisaties te promoten (bv. de “week van de SRI”). Belsif kan een lijst samenstellen van alle duurzame producten in België en de overheid moet helpen meetinstrumenten ontwikkelen
- instaan voor een garantie bij ‘under performance’ t.o.v. andere vormen van investeringen.

De staat moet vooral coherent zijn in haar SRI-beleid en MVO promoten. Bijvoorbeeld: bij het wisselen van legislaturen worden beloften niet overgenomen, wat de geloofwaardigheid van SRI ondermijnt. De overheid moet zelf het goede voorbeeld geven door duurzaamheidsrapporten op te maken, en eventueel komen tot een ‘duurzaam jaarverslag van België’.

▪ **Subthema 4: Welke zijn de mogelijke innovaties voor financiële producten en diensten om een grotere maatschappelijke verantwoordelijkheid te bereiken?**

Heel wat creatieve innovaties kwamen op de proppen, wat aantoont dat het mogelijk is om financiële producten en diensten duurzamer en meer maatschappelijk verantwoord te maken:

- Meer kredietverlening voor duurzame projecten (bv. passiefwoning). Dit kan eventueel door een systeem van terugbetalingen in te voeren in verhouding tot de besparingen, die gerealiseerd worden op de energiefactuur.
- Leasing en cradle to cradle. Herbruikbare producten promoten en afval vermijden. Eén bedrijf of persoon kan bijvoorbeeld eigenaar blijven van een product gedurende de hele levenscyclus ervan. Die staat dan ook in voor de herbruikbaarheid of recyclage ervan.
- Voor pensioenfondsen kan men een statuut creëren voor langetermijninvesteringen die duurzaam zijn en inspelen op lokale behoeften. De overheid moet garanties op het rendement bieden.
- De KMO's voelen de credit crunch. Beursgenoteerde bedrijven moeten meer aan SRI doen.
- Lokale initiatieven en coöperatieven van inwoners beter steunen (bijv. op energievlak).
- Financiële instellingen beoordelen op hun duurzame resultaten.
- Systeem van driedubbele boekhouding invoeren.
- Het stimuleren van duurzame ethiek op lange termijn.
- In de wetgeving zorgen voor transparantie van alle financiële producten, investeringen en instellingen.
- Er moet veel meer gerapporteerd worden over SRI en dus ook meer ruimte voor communicatie hieromtrent gecreëerd worden.
- Externe evaluatie van het beheer en de investeringen van bedrijven met publicatie van de resultaten zal wellicht aanzetten tot een meer maatschappelijk verantwoord gedrag bij bedrijven.
- Transparantie van pensioenfondsen (statement of investments principle).

Aan de aanbodzijde kan men het gamma van duurzame financiële producten uitbreiden en SRI ook integreren in spaar- en pensioenfondsen.

Aan de vraagzijde zorgen voor meer bewustmaking van het aanbod van duurzame producten. Het probleem bij ecologische investeringen is vaak de hoge aankoopprijs. Deze groep stelt een combinatie voor van subsidies op korte termijn en een transformatie van het fiscaal voordeel op

lange termijn, m.a.w. het principe van de “derde investeerder”. De vraag naar SRI op lange termijn verhogen kan bijvoorbeeld door het aanmoedigen van ecologische investeringen.

- **Actiepunten voor de federale overheid**

- a) *Algemeen*

De werkgroep is ervan overtuigd dat **regelmatig stakeholderoverleg**, zoals dit forum beoogde, nuttig is om problemen gezamenlijk aan te pakken en naar mogelijke oplossingen te zoeken, en om een signaal naar de overheid te geven. De voorzitter opperde bij een eventueel volgend forum wel meer tijd te besteden aan het **zoeken naar innovaties voor financiële producten en diensten** om een grotere maatschappelijke verantwoordelijkheid te bereiken, aangezien hier heel wat creatieve oplossingen naar voor kwamen die bij volgende overlegmomenten concreter gemaakt kunnen worden.

- b) *Sensibiliseren en coherentie*

In het geval van duurzaam investeren in tijden van crisis wordt dit extra belangrijk. Algemeen dient de overheid haar rol m.b.t. het **sensibiliseren en promoten van socially responsible investments** en alles wat erbij komt kijken niet enkel nuttig in te zetten in ons land, maar ook tijdens haar EU-voorzitterschap in 2010. Ze dient het **goede voorbeeld** te geven door zelf duurzaam te investeren en fiscale voordelen te verbinden aan ethische investeringen. Alleen is het eigen personeel onvoldoende op de hoogte van de voordelen van SRI (bijvoorbeeld gemeentebesturen). Daarom is het nuttig overheidsgeld te investeren in **studies rond SRI** en een **handleiding voor ambtenaren** en, bijkomend, hulp te bieden aan organisaties die SRI promoten. Het moet duidelijk worden dat SRI wél rendabel is, zij het op lange termijn. Ook de **staatskas moet maatschappelijk verantwoord beheerd worden**. Ideaal zou zijn dat België zelf jaarlijks haar eigen ‘duurzaamheidsrapport’ opstelt en openbaar maakt. Belangrijk is dat de overheid op alle vlakken **coherentie** nastreeft. **Opeenvolgende legislaturen** moeten verder werken aan voorgaande voorstellen rond SRI en niet telkens andere prioriteiten naar voor schuiven, waardoor SRI weer uit beeld verdwijnt of op de lange baan geschoven wordt.

- c) *Minimumnormen?*

Er is vraag naar **minimumnormen** om te bepalen wat duurzame en sociaal verantwoorde investeringen zijn. De overheid moet de contouren bepalen bij het omschrijven wat de verantwoorde risico’s zijn van duurzaam investeren, maar de concrete invulling ligt grotendeels in handen van gespecialiseerde centra en bedrijven.

De overheid kan op verschillende manieren normen opleggen, maar die moeten sowieso van goede kwaliteit zijn, gebaseerd zijn op internationale conventies, opgesteld zijn in samenspraak met voorstellen van stakeholders enz. Minimumnormen moeten de **kwaliteit van de producten** verdedigen en dit dient gecommuniceerd te worden. De overheid kan zelf normen vastleggen voor duurzaam investeren, met daaraan gekoppeld een zwarte lijst (hard law). Een zachter alternatief behelst dat de regering enkel een kader creëert met een aantal criteria waaraan bij investeringen minimum voldaan moet worden om als duurzaam beschouwd te worden.

- d) *Reglementerend kader - Transparantie*

Dat de speculatiepolitiek van banken dringend aan banden gelegd moet worden, staat buiten kijf. Transparantie over het beleid van voornamelijk grote banken dringt zich op. Verschillende zaken moeten **voor elke bank bij wet publiek gemaakt** worden. Denk daarbij aan hun investeringspolitiek (investeren ze bijvoorbeeld het spaargeld van burgers in wapentrafiëk). De overheid moet bij wet **verbieden dat nog geïnvesteerd wordt in onaanvaardbare en illegale**

activiteiten. Ieder moet weten of zijn/haar bank actief is in **belastingparadijzen.** Ook het speculatiebeleid moet transparant zijn. Verder willen we van onze banken weten of ze wel degelijk investeren in sociale en ecologische projecten. Transparantie is tevens gebaat bij het publiek maken van de taak van gemandateerden in de besturen van banken.

Om te voorkomen dat kleinere banken in de toekomst nog moeten opdraaien voor de fouten die grote banken maken, oppert de groep dat de wet opnieuw **het statuut van een loutere spaarbank** kan invoeren. Die zouden ter compensatie van hun schaalnadeel vrijgesteld kunnen worden van roerende voorheffing.

In alle geval is het belangrijk dat de staat duurzame ethiek op lange termijn stimuleert en zelf **een voorbeeldfunctie** opneemt. Dat kan ondermeer door kredietverlening/subsidies bij duurzame en ecologische projecten. De overheid moet zorgen voor transparantie van de activiteiten van financiële instellingen en dit in de wet vastleggen. Dat geldt ook voor haar eigen financiële activiteiten. **Pensioensparen** zou fiscaal interessanter moeten worden naarmate het geld in ethische fondsen terecht komt.

4 Werkgroep 3 – Verantwoorde internationale handel

Thema 3: Hoe internationaal de MVO-keten sluiten?

De toename van de internationale handel stelt de marktdeelnemers continu voor nieuwe uitdagingen op het vlak van duurzame productie en consumptie. Die uitdagingen zijn globaal en complex en vragen om een globale aanpak. Zowel wettelijk vastgelegde normen als vrijwillige engagementen bewijzen hierbij hun nut en vullen elkaar aan.

De werkgroep werd uitgenodigd om van gedachten te wisselen over vier subthema's:

1. Is er meer of minder wetgevend of reglementerend kader op verschillende niveaus nodig?
2. Zijn labels, standaarden, conventies, frameworks, charters, enz. het juiste middel om bedrijven ertoe aan te zetten om meer maatschappelijk verantwoord te ondernemen?
3. Hoe de brug slaan tussen de engagementen die de Belgische staat op internationaal niveau aangaat en de veranderingen die dat van bedrijven vraagt?
4. Hoe duurzame handel stimuleren?

Vijf stakeholdercategorieën waren vertegenwoordigd in de werkgroep internationale handel: de bedrijven (9 personen), de overheid (2), de consumenten (2), de ngo's (9) en de experts (7). Alleen de vakbonden ontbraken op het appel.

De groep van de bedrijven was samengesteld uit vertegenwoordigers van de voedingsindustrie, de distributie, de banken, de metaalindustrie en de diamantsector. Het ging vooral om grote bedrijven, waardoor specifieke kmo-standpunten weinig aan bod kwamen tijdens het debat. In de categorie 'overheid' waren er vertegenwoordigers van de Vlaamse en de federale overheid. De aanwezige ngo's behartigen diverse thema's, zoals mensenrechten, natuur en milieu, ontwikkelingssamenwerking, honger en vrede.

De werkgroep internationale handel werd voorgezeten door Karine Boussart, Deputy Head Delcredere, Strategy & Communications en mee begeleid door Marie d'Huart van Cap conseil.

- **Subthema 1. Is er meer of minder wetgevend of reglementerend kader op verschillende niveaus nodig? Benadeelt België haar bedrijven indien zij verdere eisen stelt aan MVO?**

De werkgroep internationale handel benadrukt dat de invoering van nieuwe wetten en reglementen maar zinvol is als de bestaande normen correct geïmplementeerd worden. Alle stakeholdercategorieën zijn verbaasd en verontwaardigd dat er een algemene maatschappelijke consensus bestaat over bepaalde minimumnormen, maar dat die nog al te dikwijls met de voeten worden getreden. Ze halen het voorbeeld aan van speelgoed dat geproduceerd wordt in fabrieken die gebruikmaken van kinderarbeid. Op de Belgische markt circuleert nog altijd dergelijk speelgoed. De diverse stakeholdercategorieën vinden dit onaanvaardbaar.

Onder de stakeholders heerst er ook een algemene consensus over de basisvoorwaarden waaraan het wettelijk kader moet voldoen. Ze verwachten langetermijndoelstellingen op wereldniveau met een collectief nut en met de nadruk op preventie. Bij het wettelijk kader

hoort correcte en verstaanbare informatieverstrekking naar de consument en een realistische uitvoeringskalender zodat voor alle stakeholders duidelijk is wanneer wat door wie wordt geïmplementeerd. Het is belangrijk om de wetgeving verticaal te integreren: nationaal, Europees en mondiaal. Kinderarbeid en milieu worden als de belangrijkste prioriteiten naar voren geschoven.

De werkgroep ziet heil in verplichte duurzaamheidsrapportering door de bedrijven op basis van een analyse van de *supply chain* (productieketen). De consumenten en ngo's dringen erop aan om zo ver mogelijk in de keten terug te gaan. De bedrijven van hun kant vragen om rekening te houden met de organisatorische uitvoerbaarheid en de kostprijs van ketenanalyses. De werkgroep boog zich ook over de vraag voor welke bedrijven CSR-rapportering verplicht zou moeten zijn maar bereikte daarover geen consensus. Volstaat het om zoals in Frankrijk CSR-rapportering alleen op te leggen aan beursgenoteerde ondernemingen of moet de maatregel uitgebreid worden naar kmo's? Ook over de te volgen methode was er geen consensus binnen de werkgroep. Is het zinvol zijn om de GRI-standaard (waarbij GRI staat voor *Global Reporting Initiative*) op te leggen of schiet die tekort doordat de stakeholders geen betrokken partij zijn? Of is het misschien meer aangewezen om bedrijven te verplichten om in hun jaarverslag of in een afzonderlijke duurzaamheidsverslag te rapporteren over de *social responsibility core issues* die opgenomen zullen worden in de ISO 26000-richtlijn?

Een betere communicatie met de consument is volgens de aanwezige stakeholders een ander belangrijk aandachtspunt. De consumenten en ngo's zijn vragende partij voor een grotere transparantie terwijl de bedrijven vragende partij zijn voor een forum waarop ze kunnen uitleggen aan de consumenten wat ze doen op het vlak van CSR. De diverse stakeholdercategorieën zijn van mening dat het een taak is van de overheid om een algemeen kader te scheppen voor communicatie over dit onderwerp. De leden van de werkgroep formuleerden daarbij twee bedenkingen zonder een gemeenschappelijk standpunt in te nemen. Hoe de communicatie organiseren? Per sector? Per bedrijf? Per bedrijf en per land? Per merk? Per product? En hoe garanderen dat de informatiebronnen altijd en overal up-to-date blijven in een markt waarin veranderingen in de supply chain elkaar in recordtempo opvolgen, onder meer door snel op elkaar volgende productinnovaties en leverancierswissels?

- **Subthema 2. Er bestaan vele labels, standaarden, conventies, frameworks, charters, enz. Helpen zij bedrijven werkelijk om meer maatschappelijke verantwoord te worden, en zijn ze het juiste middel daartoe in de internationale handel?**

Het debat over bovenstaande vraag heeft zich tijdens het CSR Forum toegespitst op productlabels, ook keurmerken genoemd. Volgens de diverse stakeholdercategorieën dragen labels wel degelijk bij tot duurzame productie en consumptie. Toch waren er ook enkele bedenkingen te horen. De consumenten en ngo's dringen aan op meer transparantie over de gehanteerde criteria, een betere communicatie met de consument en een strengere controle. De bedrijven zijn vooral bekommerd om de betaalbaarheid en waarschuwen voor 'auditmoetheid'. Ze zijn vragende partij voor een efficiëntere organisatie van de audits en voor overheidssteun in de vorm van fiscale stimuli. De experts van hun kant benadrukken dat de labels een *tool* zijn en geen doel op zich mogen worden. Ze wijzen er ook op dat concurrentie tussen labels duurzame productie en consumptie dreigt af te remmen in plaats van te stimuleren.

De werkgroep boog zich ook over de beperkingen van labels. Ze weerspiegelen altijd een momentopname en belichten in de meeste gevallen bepaalde deelaspecten van duurzame ontwikkeling, bijvoorbeeld op sociaal vlak of op milieuvlak. Een andere valkuil heeft te maken met de impact van labels op de lokale productie. Labels zijn een product van de westerse

economie. Ze vertellen iets over het duurzame karakter van producten die hier worden verkocht, maar voor de producent in het Zuiden is het niet altijd even duidelijk waarom zijn product aan bepaalde criteria moet voldoen om label X te behalen en waarom er voor label Y andere criteria gelden. Een label behalen, gaat dikwijls gepaard met bijkomende investeringen. Het kan niet de bedoeling zijn dat de producent in het Zuiden die kosten alleen moet dragen, temeer omdat hij op voorhand niet altijd de garantie heeft dat er voor zijn gelabeld product ook een afzetmarkt is. Alle stakeholdercategorieën zijn het erover eens dat overheidssteun voor de producenten in het Zuiden om die reden wenselijk is.

Ook de kennisvergaring over duurzame productie en consumptie kwam uitgebreid aan bod in de werkgroep internationale handel. De werkgroep pleit voor de oprichting van een kenniscentrum op federaal niveau, waar alle informatie over CSR wordt gecentraliseerd en beschikbaar gesteld voor retailers, fabrikanten, ngo's, consumenten, experts... Dit kenniscentrum zou bijvoorbeeld een databank kunnen aanleggen van hotspots in de supply chain: welke problemen kunnen opduiken in welke landen en in welk stadium van de productieketen? De gedeelde kennis over die hotspots kan de bedrijven helpen om de analyse van de supply chain kostenefficiënter te organiseren.

De diverse stakeholdercategorieën zijn het erover eens dat voor het bovengenoemde kenniscentrum ook een belangrijke rol weggelegd is op het vlak van communicatie naar de consument. Er is een overzichtelijke inventaris nodig van alle labels zodat consumenten gemakkelijk kunnen terugvinden welk label waarvoor staat. De werkgroep verwijst naar de bestaande websites www.labelinfo.be en www.observ.be, waar informatie beschikbaar is over de criteria, het controlesysteem, de transparantie en de classificatie van een groot aantal labels. De overheid zou een ondersteunende rol kunnen spelen in het verder aanvullen en up-to-date houden van dergelijke websites en het ontwikkelen van andere communicatiemiddelen naar de consument.

Tot slot ontspoon zich een debat over één bepaald soort labels, namelijk CO₂-labels. Die geven informatie over de *carbon footprint* (in het Nederlands CO₂-voetafdruk of koolstofindex) van consumentengoederen. Engelse, Zweedse, Franse en Zwitserse supermarktketens nemen hierin het voortouw. Volgens de werkgroep is het van groot belang dat Belgische bedrijven die naar die landen exporteren, goed geïnformeerd worden over de toegepaste berekeningsmethodes zodat ze proactief kunnen werken. De werkgroep onderstreept ook het belang van een Europese aanpak, anders dreigt er concurrentievervalsing tussen de bedrijven die aan de betreffende supermarkten leveren.

- **Subthema 3. Hoe de brug slaan tussen de engagementen die de Belgische staat op internationaal niveau aangaat (via verdragen, conventies, enz.) en de veranderingen die dat van bedrijven vraagt? Wie moet de drijvende kracht zijn?**

Tijdens het debat over deze vraag hield de werkgroep eerst en vooral halt bij de vraagstelling zelf. De bovenstaande vraag verwijst alleen naar de overheid en de bedrijven, terwijl ook de andere stakeholders een rol hebben te spelen in de implementatie van internationale akkoorden. In de geest van de ISO 26000-richtlijn zou "Hoe de brug slaan tussen de engagementen die de Belgische staat op internationaal niveau aangaat en de veranderingen die dat van organisaties vraagt?" daarom een correctere vraag zijn. 'MVO' is anno 2009 meer een zaak van 'maatschappelijk verantwoorde organisaties' dan van 'maatschappelijk verantwoord ondernemen'.

De werkgroep stelt vast dat er bitter weinig geweten is over de (C)SR-engagementen van België op Europees en internationaal niveau. Welke verbintenissen heeft België aangegaan? In hoeverre worden die verbintenissen opgevolgd? Waarop zet België vooral in? De vertegenwoordigers van de overheid merken op dat de Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling (ICDO) een inventaris heeft opgemaakt van alle Belgische engagementen en die op haar website heeft gepubliceerd (www.icdo.be). De informatie is dus wel degelijk beschikbaar bij de overheid, maar de andere stakeholders zijn daarvan onvoldoende op de hoogte. Er moet gezocht worden naar manieren om de database een grotere bekendheid te geven onder alle stakeholders. De overheid staat dus voor de uitdaging om het ‘passief’ verlenen van toegang tot informatie te koppelen aan het ‘actief’ verstrekken van informatie. Op die manier zal het draagvlak voor duurzame ontwikkeling geleidelijk groter worden.

Als de federale overheid wil dat alle stakeholdercategorieën zich aangesproken voelen door haar internationale engagementen op het vlak van duurzame ontwikkeling, dan zou ze elk akkoord dat ze heeft ondertekend moeten toelichten in functie van de betrokken stakeholdercategorie. Wat impliceert conventie X voor de vakbonden? Wat impliceert diezelfde conventie voor de ngo’s? Wat impliceert conventie Y voor de consumenten? En wat impliceert conventie Z voor de bedrijven? De werkgroep roept de federale overheid op om alle stakeholders zo gericht mogelijk te informeren en via verschillende kanalen (bv. evenementen zoals het CSR Forum, sectorfederaties, media...) te mobiliseren rond dit thema.

Een bijkomende opdracht voor de overheid is de actieve promotie van bestaande instrumenten bij de diverse stakeholdercategorieën. De OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen bevatten bijvoorbeeld veel bruikbare informatie over milieumanagementsystemen, levenscyclusanalyses en milieueffectenrapportages. Het is zaak om die informatie te laten doorstromen naar de betrokken ondernemingen en ze te motiveren om de richtlijnen correct toe te passen.

De werkgroep betreurt dat België in het verleden bepaalde engagementen op het vlak van duurzame ontwikkeling heeft teruggeschroefd (bv. de Genocidewet). Dat is geen goede zaak. Het is net zo min een goede zaak dat er nog altijd incoherenties zijn in het beleid, bijvoorbeeld in verband met het exportbeleid naar ontwikkelingslanden.

De werkgroep haalt tot slot nog twee andere aandachtspunten aan: hoe bepaalde engagementen juridisch vertalen als een land actief wordt in een ander land (*law enforcement*) en hoe ervoor zorgen dat de systemen om klacht in te dienen toegankelijk zijn voor alle stakeholders? Door tijdsgebrek heeft de werkgroep deze vragen niet kunnen uitdiepen. Ze verdienen zeker een plaats op de agenda van toekomstige multistakeholderdialogen.

- **Subthema 4. Hoe eerlijke handel stimuleren en meer algemeen duurzame handel? Wat zijn mogelijke obstakels en op welke wijze en via welke instrumenten kan dit verder ontwikkeld worden?**

Net als bij de bespreking van het derde subthema wordt het debat over het antwoord op de vierde vraag voorafgegaan door een geanimeerd debat over de vraagstelling. De afgevaardigden van de bedrijven wijzen erop dat ‘eerlijke handel’ (*fair trade / commerce équitable*) geen neutrale term is omdat het wordt geassocieerd met criteria die eigen zijn aan één welbepaald label (het Fairtrade-label) van één welbepaalde organisatie (de Fairtrade Labelling Organizations International of FLO). Door deze term te hanteren, riskeer je waardevolle initiatieven uit te sluiten. De werkgroep vindt dat ‘duurzame handel’ beter de

lading dekt dan ‘eerlijke handel’ omdat het een ruimere definitie is. De consumenten en ngo’s benadrukken dat ‘eerlijke handel’ intussen een ingeburgerd begrip is dat we niet zomaar overboord mogen gooien. Het is een bepaalde toepassing van duurzame handel en maakt er in die zin deel van uit. De werkgroep roept de overheid op om de verwarring rond de terminologie te helpen wegwerken door duidelijk te communiceren wat waarvoor staat.

De werkgroep is er het unaniem over eens dat de voorbeeldfunctie van de overheid een belangrijke stimulans kan vormen voor duurzame handel. De markt van de overheidsaankopen vertegenwoordigt ongeveer 14% van het Belgisch Bruto Binnenlands Product (Europees gemiddelde: 16%). Duurzame overheidsaankopen kunnen dus een belangrijk hefboomeffect teweegbrengen. De diverse stakeholdercategorieën reageren dan ook enthousiast op de gedeeltelijke realisatie van actie 1 uit het federaal actieplan MVO (bv. de onlinegids voor duurzame aankopen www.gidsvoorduurzameaankopen.be) en sporen de overheid aan om snel werk te maken van de deelacties die nog niet of niet volledig gerealiseerd werden (bv. de oprichting van een steunpunt duurzame overheidsopdrachten). Tijdens de discussie stippen de stakeholders aan dat duurzame overheidsaankopen niet mogen gekoppeld worden aan specifieke labels. Er zijn voorbeelden bekend van overheden in het buitenland die door Europa teruggefloten werden omdat ze in hun lastenboeken verwezen naar labels. Dit is in strijd met de Europese bepalingen. De werkgroep vraagt aan de overheid om duurzaamheidscriteria te hanteren die niet in strijd zijn met het Europees beleid.

Een andere hefboom die nog onvoldoende wordt benut, is de btw-wetgeving. De diverse stakeholdercategorieën vinden dat de overheid werk moet maken van een btw-verlaging voor duurzame diensten en producten. Duurzame diensten en producten worden zo goedkoper en aantrekkelijker voor de consument. Door tijdsgebrek is dit onderwerp niet verder uitgediept. De werkgroep vraagt uitdrukkelijk om dit aspect zeker niet uit het oog te verliezen en op de agenda te plaatsen van toekomstige multistakeholderdialogen.

Tot slot onderstreept de werkgroep het belang van kennisoverdracht en sensibilisatie via het onderwijs en van partnerships tussen stakeholders, bijvoorbeeld tussen bedrijven en ngo’s, tussen bedrijven en consumenten of tussen consumenten en ngo’s.

▪ Actiepunten voor de federale overheid

5.0. Algemeen:

- Blijf de multistakeholdersdialoog ook na het CSR Forum voortzetten: organiseer op regelmatige basis stakeholdersoverleg en vertaal de actiepunten die de stakeholders naar voren schuiven in tastbare realisaties.
- Maak gebruik van het EU-voorzitterschap in de tweede helft van 2010 om op Europees vlak duidelijker (C)SR-spelregels vast te leggen en om er transparanter over te communiceren.
- Investeer in een algemeen kader voor de communicatie over (C)SR-initiatieven.
- Hou rekening met de extraterritoriale verantwoordelijkheid van België en bekijk welke doelstellingen kunnen gerealiseerd worden via ontwikkelingssamenwerking in overeenstemming met de Policy Coherence for Development (PCD) van de OESO.
- Zorg voor een geïntegreerde aanpak op alle beleidsniveaus (federaal, Europees, mondiaal).

5.1. Reglementerend kader:

- Implementeer de internationale conventies die België ondertekend heeft: controleer via inspecties en audits of de minimumeisen worden nageleefd (bv. kinderarbeid, toxisch afval...) en sanctioneer de bedrijven die overtredingen begaan.
- Verplicht de Belgische bedrijven om op regelmatige basis te rapporteren over hun CSR-beleid. Zie ook actie 9 uit het federaal actieplan MVO (duurzaamheidsverslaggeving). De vraag stelt zich nog voor welk type bedrijven dit verplicht zou moeten zijn.
- Indien MVO-rapportering ook wordt opgelegd aan kmo's, help ze dan om aan die verplichting te voldoen: investeer in deskundige begeleiding.
- Controleer de bedrijfscommunicatie over CSR en sanctioneer de bedrijven die onjuiste gegevens verspreiden.
- Versterk het normatieve kader in ontwikkelingslanden en waak over de toepassing van de rechtstaatprincipes (*rule of law*) in die landen.

5.2. Labels:

- Stel kwaliteitseisen aan labels, controleer op het terrein of die eisen worden nageleefd en bestraf valse beweringen (*false claims*).
- Blijf investeren in fondsen die aan de hand van labels bijdragen tot duurzame ontwikkeling. Dit kan in de vorm van samenwerkingsverbanden met ngo's of in de vorm van rechtstreekse steun aan de boeren in het Zuiden die hun productie willen verduurzamen.
- Informeer de Belgische bedrijven over CO₂-labels die in het buitenland worden gebruikt en speel een actieve rol in de ontwikkeling van een uniform Europees systeem voor CO₂-labeling van consumentengoederen.
- Bouw fiscale stimuli in voor het behalen van labels die aan welbepaalde kwaliteitseisen voldoen.
- Bekijk in welke mate actie 4 uit het federaal actieplan MVO (opzetten van een uniek loket voor overheidslabeling) bovenstaande acties kan versterken.

5.3. Internationale engagementen van België:

- Zorg voor een actieve informatiedoorstroming over de Belgische engagementen naar alle stakeholders en promoot bestaande instrumenten.
- Zorg voor een coherenter ondersteuningsbeleid. Zie ook actie 2 uit het federaal actieplan MVO (ondersteuningsbeleid van de overheid m.b.t. buitenlandse handel en investeringen).

5.4. Stimuli voor duurzame handel:

- Speel een actieve rol in het definiëren van de begrippen 'duurzame handel' en 'eerlijke handel' en communiceer daarover met alle stakeholders.
- Leg transparante duurzaamheidscriteria vast voor overheidsaankopen en waak erover dat de overheidsaankopen op de verschillende beleidsniveaus (steden en gemeenten, provincies, gewesten en gemeenschappen, federaal) daaraan voldoen. Zie ook actie 1 uit het federaal actieplan MVO (verduurzamen overheidsopdrachten).
- Verlaag de btw op duurzame producten en diensten.
- Investeer in kennisoverdracht over duurzame handel in het onderwijs.
- Stimuleer partnerships tussen stakeholders.

5 Werkgroep 4 – Stakeholder engagementen

Thema 4: Welke stakeholderbetrokkenheid in het opnemen van MVO-engagementen?

Thematische nota

De impact (positieve en negatieve) die organisaties op de samenleving hebben en de toegenomen complexiteit van de bredere maatschappelijke uitdagingen (armoede, klimaatverandering, CO₂-emissies, ...) maken *samenwerking* tussen bedrijven, overheden en andere actoren onontbeerlijk. MVO concretiseren betekent ook vrijwillige (maar niet vrijblijvende) engagementen aangaan met andere stakeholders. De eisen van afnemers, leveranciers en consumenten inzake transparantie en verantwoordelijkheid in de productieketen nemen toe. Dit geldt voor grote en kleine bedrijven en andere organisaties, zoals vakbonden, overheid, NGO's en koepelorganisaties.

Subthema's

1. *Stakeholders zijn een bron van kennis en expertise.*

Welk systeem heeft elke actor om na te gaan wie zijn/haar stakeholders zijn en wat doet men daarmee?

2. *Stakeholders zijn partner voor innovatie.*

Wat kan mijn toegevoegde waarde als stakeholder zijn voor de overheid, syndicaten, NGO, bedrijven, enz., in het realiseren van MVO en duurzame doelstellingen?

3. *Stakeholders zijn doelgroep en actor voor transparantie.*

Wat kan elke actor doen voor een 'duurzame' transparantie?

4. *Stakeholders vormen een kracht voor actie.*

Hoe kunnen stakeholders *gezamenlijk* MVO verder verankeren en in welke vorm?

- welke sectoren en/of domeinen (duurzaam ketenbeheer, veilig voedsel, duurzaam ruimtegebruik, klimaat) zijn daarbij urgent?
- welke rol naar het onderwijs?
- welke rol naar de media?

Deelnemers

De bedrijven zijn ruimschoots in de meerderheid (12). Verder zijn er als stakeholders vertegenwoordigers van de vakbond (2), de overheid (3), de NGO's (5) en experts (1). De stakeholdergroep consumenten was niet aanwezig in deze werkgroep.

De werkgroep stakeholderbetrokkenheid werd voorgezeten door Jan Noterdaeme, Senior Advisor EU and Stakeholder relations for CSR Europe en Gastprofessor MVO bij UCL en mee begeleid door Ans Rossy van Sustenuto.

▪ **Subthema's, vragen 1 & 2: Stakeholders zijn een bron van kennis en innovatie.**

Om van start te gaan doet elke stakeholdergroep een aantal concrete voorstellen voor samenwerking en innovatie, waarop enkele enkele debatten volgen.

Vanuit de groep 'overheid/vakbonden/experten' wordt allereerst opgemerkt dat het diversiteitsbeleid van de overheid moet inboeten wegens een stijgende outsourcing van overheidstaken. De vakbonden onderstrepen de nood aan een diversiteitsbeleid in elke onderneming, waarop een NGO het jammer vindt dat door de toenemende aandacht voor diversiteit het genderperspectief volledig verdwenen is en er enkel nog doelgroepenbenadering bestaat.

Verder vindt de groep overheid/vakbonden/experten dat moet worden gestreefd naar een betere vorming (inzake MVO) van de verantwoordelijken van de sociale economie, en dit niet enkel voor kaderpersoneel maar voor iedereen. Hierop stellen de vakbonden dat er al opleidingen beschikbaar zijn voor KMO's en bij het FOREM.

Een vraag vanuit alle stakeholdergroepen is de nood aan een betere samenwerking tussen sociale en reguliere economie. De kloof tussen de kenniscentra (aanbod) en de uitvoering (vraag) moet gedicht worden. De bedrijven wijzen op de moeilijkheid van het vinden van een partner in de sociale economie.

Momenteel is er op verschillende plaatsen informatie te vinden (bv RESOC, Kamer van Koophandel, Unizo) maar dit is niet toegankelijk genoeg, zeker niet voor een KMO. Er dus is nood aan een nationaal platform of een uniek loket waar aanbieders in de sociale economie gemakkelijk te vinden zijn, eventueel geordend per activiteit of per sector. Voorbeelden van diensten die aangehaald worden zijn schoonmaak, catering, koeriersdiensten,..

Kan de overheid deze rol als broker op zich nemen om de momenteel versnipperde kennis te bundelen? Iemand van de overheid merkt op dat er voor Vlaanderen al een centraal aanspreekpunt bestaat (www.socialeconomie.be). Alle groepen vinden dat dit initiatief elders nagevolgd moet worden.

Vanuit de stakeholdersgroep bedrijven komen nog enkele voorstellen of ideeën. Zo vinden zij dat de overheid een voorbeeldfunctie én een stimulerende functie heeft op het gebied van duurzaam ondernemen. Een reactie van de NGO's hierop: alle types organisaties zouden bezig moeten zijn duurzaam aankopen, niet alleen de overheid.

De bedrijven onderstrepen ook het belang van de sectorfederaties die los van de overheid een kader kunnen scheppen voor de bedrijven.

Verder halen ze aan dat contact met stakeholders cruciaal is om kennis op te doen en innovatie te stimuleren. Networking is hiervoor essentieel. Alle andere stakeholders zijn het hiermee eens: er moet een betere samenwerking komen tussen bedrijven, overheid en organisaties.

De vakbonden vragen een eenvormige benadering van hun eigen betrokkenheid, want blijkbaar is er in Vlaanderen adviesrecht en in Wallonië niet. Ze zijn vragende partij voor het aanpassen van de wetgeving en het uitbreiden van hun bevoegdheden. De bedrijven reageren hierop dat de vakbonden ook de taak hebben tot het sensibiliseren en het informeren van werknemers rond duurzaamheid.

Verder wijzen de vakbonden op de nood aan een gecijferde milieubalans, naast de sociale balans. Hiervoor verwijzen ze naar de Franse wetgeving voor beursgenoteerde bedrijven. Ook vragen ze een beter mobiliteitsbeleid in de ondernemingen.

Uiteindelijk wordt ook de verplichting tot het uitbrengen van een duurzaamheidsverslag aangehaald. De bedrijven zien liever geen verplichting en verkiezen een vrijwillig engagement. Een verplicht duurzaamheidsverslag is niet voor elk bedrijf haalbaar, zeker niet voor KMO's. De NGO's zijn daarentegen wel vragende partij voor een verslag voor elke onderneming.

Belangrijkste punten die worden vastgehouden uit vragen 1 & 2:

- Er is wederzijds begrip en engagement nodig van iedereen. Volgens het concept van de ISO 26000, zien de aanwezige vertegenwoordigers MVO als een verantwoordelijkheid voor allen.
- Transparantie is een bron van knowhow, innovatie en geloofwaardigheid.
- Alle stakeholders hebben een gedeelde verantwoordelijkheid.
- De overheid heeft een rol te spelen in de voorbeeldfunctie naar transparantie toe.
- De bestaande gids duurzaam aankopen zou uitgebreid kunnen worden, zodat ook andere organisaties ervan gebruik kunnen maken en met duurzaam aankomen aan de slag kunnen.
- Er is nood aan een broker / uniek loket voor sociale economie (centraal of per sector).
- Er is vraag bij vakbonden en sociale economie naar meer vorming
- Behalve vraag naar meer aandacht voor diversiteit, mag ook aandacht voor gender niet vergeten worden.

▪ Subthema, vraag 3: Stakeholders zijn doelgroep en actor voor transparantie.

Het debat wordt gestart met de vraag hoe transparantie en communicatie rond duurzaamheid verbeterd kan worden.

De bedrijven merken eerst al op dat het onderscheid tussen interne communicatie (in het bedrijf of de organisatie zelf) en externe communicatie (naar de buitenwereld) belangrijk is en dat dit een verschillende aanpak vereist.

Er zijn komen verder al enkele voorbeelden naar boven van bedrijven/organisaties die een succesvolle en vruchtbare samenwerking aangingen met de stakeholders. Zo maakte essenscia (de Belgische Federatie van de Chemische Industrie) een duurzaamheidsverslag in samenwerking met stakeholders. Zij ondervonden dat dit bijdraagt tot geloofwaardigheid van het verslag en dat het een groter maatschappelijk draagvlak creëert. Ook een werkgeversfederatie maakte eerder dit jaar een studie naar aanleiding van een evenement en vroeg in verschillende stadia van het onderzoek feedback aan de stakeholders. Een bedrijf haalt aan dat ze de draftversie van hun verslag lieten nakijken door stakeholders (ze organiseerden een feedbackronde voor de publicatie) en benadrukt dat ze niet alleen voorstellen tot verbetering maar zelfs echt goede en nieuwe ideeën aangereikt kregen. Wel wordt het belang aangestipt dat een verslag is moet afgestemd zijn op specifieke verwachtingen van de stakeholder en dat dit afhangt van het type bedrijf: men kan niet zomaar een zelfde soort verslag maken voor alle organisaties.

Iedereen is het erover eens dat een duurzaamheidsverslag de eerste stap is naar transparantie en dat de rol van de overheid erin ligt dit te stimuleren.

NGO's merken wel op dat in partnerschap met bedrijven transparantie heel belangrijk is maar dar er ruimte moet blijven voor 'we agree to disagree'.

De verantwoordelijkheid van de media en de universiteiten rond MVO wordt hier in het debat specifiek aangehaald.

Rond de verantwoordelijkheid van de media worden enkele losse opmerkingen geformuleerd. De bedrijven merken op dat het effect van de media niet meetbaar is, maar zeer groot. Als je als bedrijf in de krant verschijnt of op tv dan 'besta je'. Verder wordt erop gewezen dat de thema's milieu & duurzaamheid niet zijn opgenomen in de beheersovereenkomst van de openbare omroep dus er wordt ook geen tijd en geld aan besteed. Om deze thema's op de agenda te krijgen, moet het worden opgenomen in de beheersovereenkomst. Ook wordt aangehaald dat de Unie voor Belgische Adverteerders vrijwillig richtlijnen heeft opgesteld voor duurzame communicatie.

Rond de rol van de universiteiten is er eensgezindheid dat duurzaamheid niet voldoende is opgenomen in het onderwijs. De bedrijven geven hier aan dat er wel een nieuw initiatief is opgestart in Vlaanderen, DHO of Duurzaam Hoger Onderwijs, waarbij via lerende netwerken van docenten binnen verschillende studierichtingen duurzame ontwikkeling en MVO integraal worden ingebouwd in de curricula. Tevens zijn er lerende netwerken voor hogescholen en universiteiten om duurzaamheid in hun eigen beleid op te nemen (bv duurzaam aankopen). Maar kunnen de stakeholders zelf ook hun verantwoordelijkheid opnemen naar het onderwijs toe? Hierop worden enkele concrete ideeën geformuleerd. Zo hebben bedrijven de mogelijkheid om stageplaatsen te voorzien en best cases aan te leveren.

De NGO's verwijzen dan weer naar de concrete onderwijstools (voor lagere scholen?) die door hen werden ontwikkeld, zowel voor onderwijzers als voor studenten. Er werd recent ook een initiatief tot screening van schoolboeken op diversiteit uitgevoerd (gender, geslacht, leeftijd, ras,...).

Een algemene kritiek die wordt geuit is dat er dikwijls veel geld voor academici wordt vrijgemaakt voor projecten of tools die daarna niet meer gebruikt worden. Dit verwijst weer naar de kloof tussen kennis en uitvoering die in de discussie rond vraag 1 & 2 ook al naar boven kwam.

De vakbond denkt in deze discussie ook aan opleiding buiten het kader van de universiteiten of het algemene onderwijs. Ze menen dat het sensibiliseren van werknemers in milieukwesties door algemene of specifieke opleidingen een noodzaak is, en dat jongeren hierbij een zeer belangrijke doelgroep zijn. Ze verwijzen ook naar netwerk RISE (Reseau Intersyndicat pour l'Environnement) voor het sensibiliseren van vakbondsvertegenwoordigers rond het milieu.

Na deze discussie brengen de vakbonden nog het onderwerp van sector convenanten op de tafel. Ze vinden het moeilijk vergelijken omdat de initiatieven in elke sector anders zijn en volgens eigen criteria, zodat benchmarken of sectoren vergelijken moeilijk is. Zouden er algemene criteria kunnen ontwikkeld worden zodat je ook sectoren onderling kan vergelijken? De bedrijven zijn hier niet helemaal mee akkoord en wijzen erop dat sectorgebonden criteria logisch zijn.

Belangrijkste punten die worden vastgehouden uit vraag 3:

1. Er is een duidelijk akkoord om te streven naar meer transparantie tussen de verschillende stakeholders. Over de vraag of deze verplicht moet zijn of niet bestaat geen consensus. Stakeholdersamenwerking is een bron voor het management, kennis, innovatie en geloofwaardigheid. Transparantie is ook een bron van innovatie en belangrijk voor geloofwaardigheid. Dit geldt voor elk type stakeholdergroep: vakbonden, bedrijven, NGO's en overheid.

2. Er is een gedeelde verantwoordelijkheid van de media en universiteiten om het stakeholdermodel en MVO te promoten. De universiteiten moeten in het hele curriculum meer aandacht hebben voor duurzaamheid en MVO. De media hebben maatschappelijke verantwoordelijkheid om de complexe uitdagingen van MVO en Duurzame Ontwikkeling uit te leggen aan het breder publiek.

▪ **Thema, vraag 4: Stakeholders vormen een kracht voor actie.**

Hoe kunnen de stakeholders gezamenlijk MVO verder verankeren? Wat zijn daarbij de grote uitdagingen en urgenties en op welke domeinen liggen deze?

Er bestaat een consensus bij alle stakeholders dat de volgende drie uitdagingen of domeinen prioritair zijn:

a. Synergie tussen stakeholders verbeteren

Hoe? Door de bestaande formele en informele overlegplatformen uit te breiden of nieuwe structuren te ontwikkelen. De dialoog tussen bedrijven en NGO's is cruciaal. Expertise moet vloeien van bedrijven naar NGO's en waarden en innovatie van de NGO's naar de bedrijven.

b. Voedingssector is prioritaire sector

Waarom? Deze sector heeft een grote impact op hulpbronnen, ruimtegebruik en transport. Er ligt ook een enorm potentieel in gedragsverandering van de consument. Alle stakeholders hebben een verantwoordelijkheid (informereren, sourcing, labelling,...) en de overheid zou het verbeteren van de beschikbaarheid van informatie op zich kunnen nemen.

c. Energie-efficiëntie

Ook in dit domein schuilt een groot potentieel tot verbetering (isolatie,...) en kan substantieel bijdragen tot het creëren van werkgelegenheid. Beter samenwerking van scholen en bedrijven zou de verbetering van de schoolgebouwen ten goede komen. PPP samenwerking kan hier een belangrijke functie vervullen en ook de banken hebben verantwoordelijkheid om financiering van duurzaam bouwen en renoveren haalbaar te maken.

Buiten deze drie prioriteiten werden er nog andere belangrijke uitdagingen geformuleerd bij de verschillende stakeholders.

De bedrijven zien een meer actieve rol van de federaties als een mogelijke motor tot het beter verankeren van MVO, en ze zijn voorstander van autoregularisatie met een evaluatiesysteem. Verder stippen ze ook het belang aan van aandacht voor de 'mensen' (opleiding, betrokkenheid) om een beter draagvlak voor MVO te creëren. De crisis is geen excuus om hierop te besparen. Dikwijls vraagt een duurzaam beleid geen groot engagement en zijn er zelfs subsidies beschikbaar. De bedrijven vragen een vrijwillige en positieve samenwerking.

De stakeholdergroep vakbond/overheid/experts vraagt daarenboven een wettelijk kader voor MVO voor iedereen. MVO mag niet 'à la carte' zijn maar geïntegreerd in het beleid met meetbare criteria. Ze vragen ook meer aandacht voor het sociale aspect van MVO. Binnen MVO is er veel aandacht voor het milieu maar minder voor de mens. Het waardendebat mag hier niet vergeten worden. Verder staat een meer gedreven samenwerking met de sociale economie hoog op hun agenda.

Samenvatting van de voorstellen voor pistes voor morgen - rapport voorzitter in plenaire sessie.

De voorzitter formuleert tien punten:

1. Er moet een beter evenwicht komen tussen milieu en menselijk aspect: de milieuproblematiek mag onze aandacht voor het menselijke en het sociale niet doen vergeten.
2. Maatschappelijk verantwoord ondernemen is niet langer alleen voor ondernemingen maar is van toepassing op alle organisaties.
3. Transparantie is cruciaal voor iedereen (als bron van kennis, innovatie & geloofwaardigheid).
 - * geen 'à la carte' aanpak, maar integratie in core business
 - * sectoriële aanpak is onvermijdelijk: rol van federaties belangrijk voor consistentie en vergelijkbaarheid beleid en resultaten
 - * bij de rol van de overheid is de vraag: kiest men voor vrijwillige aanpak, verplichtende aanpak of 'mandatory self-regulation', zoals in Denemarken (als men niet rapporteert dan aangeven waarom men het niet doet)?
4. Een gids duurzame aankopen is nodig voor en door iedereen. Het huidige webportal is een basis en indien deze ook door andere types organisaties moet kunnen gebruikt worden, is verdieping nodig, bv per sector of per productgroep.
5. De kloof tussen aanbod en vraag dichten. Er zijn 'brokers' of bruggen nodig om informatie, expertise en actoren samen te brengen, zodat bedrijven en sociale economie elkaar gemakkelijker kunnen vinden. Hoe kan dit georganiseerd worden? Via een uniek loket? Per sector?
6. Er is nood aan opleiding in sociale economie, vooral voor jongeren maar ook voor arbeiders en ook binnen de vakbonden.
7. Lang leve de ISO 26000! Eén systeem vergemakkelijkt het leven voor een bedrijf (vooral voor KMO's). Er zijn zoveel standaarden en labels. Het beleid moet gestandaardiseerd worden, en er is nood aan labels en certificatie bv ISO, EMAS.
8. Er moet meer synergie komen tussen de actoren, met formele (zoals FRDO, NAR, SERV,...) en informele overlegplatformen (zoals dit CSR forum, of bv PODDO: prospectieve cel)
9. Er werden 2 belangrijke domeinen voor actie geïdentificeerd: de voedingssector (ketenbeheer en gedragsverandering consument) en energiebesparing (waarbij ook andere investeringen mogelijk gemaakt worden) en hierin de rol van ondermeer de banken (om duurzame investeringen te financieren)
10. De media zouden duurzame ontwikkeling en MVO in hun beleid en werking moeten opnemen.

Zo wordt CSR de 'Common Sense Revolutie'!

6 Duurzaam evenement

De ISO 26000 vertrekt vanuit de visie dat het opnemen van maatschappelijke verantwoordelijkheid geldt voor elk type organisatie. Het is dan ook evident dat dit concept vanaf het begin is toegepast op de hele organisatie van deze CSR Forumdag.

Bij de start van de organisatie van deze multi-stakeholderdialoog is gekozen voor een flexibele toegankelijkheid en mogelijkheid tot interactie voor de deelnemers. Hiervoor is de speciale weblink www.poddo.be/CSRForum gemaakt, waar alle informatie over de opzet van het CSR Forum, inclusief voorbereidingsdocumenten, studierapporten en informatie over de locatie van het evenement beschikbaar was. Het gebruik van papier is daarmee tot een minimum beperkt gebleven. Zo verliep alle correspondentie met de deelnemers elektronisch, bv. de online inschrijving, de uitnodigingen en de informatie voor de werkgroepen van de voorzitters via email. Ook op de dag zelf is papiergebruik zoveel mogelijk beperkt. Zo ontvingen de deelnemers bij registratie alleen een deelnemerslijst, de (papieren) signalisatie op de locatie was minimaal in combinatie met de strategische positionering van de hostesses. In de werkgroepen werden echter wel flipcharts en A3-vellen gebruikt, omdat het hier om werksessies ging en het vasthouden van informatie en ideeën van belang was. De deelnemers hadden hun eigen schrijfgerei mee (er werden geen blocnotes verstrekt). Biodegradeerbare pennen werden enkel verstrekt als deelnemers zelf niets bij zich hadden.

De operationele organisatie van de hele dag was in handen van het communicatie- en evenementenbureau Van de Craen. Het bureau heeft, voor zover mogelijk, duurzaamheidsaspecten toegepast bij de locatiekeuze, catering, mobiliteit, materialen en personeel. Tevens heeft het bureau bij de locatie en cateraar gecheckt inzake naleving van veiligheid, verzekeringen, geluidsbeperking, enz..

De locatie, cultuurcentrum Wolubilis in Brussel, ligt centraal en is optimaal bereikbaar met het openbaar vervoer (metro-uitgang voor de deur!) en toegankelijk voor personen met een handicap. De locatie heeft een warme hedendaagse architectuur met veel daglicht en een open constructie van de ruimtes. Dit paste goed bij het concept van dit forum en de open dialoog. Het management van de locatie was zeer coöperatief om mee te werken aan de duurzame wensen van de organisatie. Het management rekruteert personeel voornamelijk lokaal, afvalbeheer gebeurt waar mogelijk gescheiden, maar men maakt nog geen gebruik van milieuvriendelijke schoonmaakmiddelen en er is geen fietsenstalling. De verwarming is op de dag één graad lager gezet. In verband met het griepvirus waren in de toiletten nu papieren wegwerphanddoekjes aanwezig.

De cateraar, Restauration Nouvelle, heeft op vraag van de organisatie zoveel mogelijk regionale producten (bv. appel- en perensap; sinaasappelsap werd beperkt door alleen op verzoek te serveren) geserveerd, werden individuele verpakkingen vermeden, werd gebruik gemaakt van seizoensgebonden producten en vegetarische maaltijden werden sowieso voorzien. De cateraar gebruikt servies en biodegradeerbare koffielepeltjes. De cateraar rekruteert multicultureel en lokaal. Voedsel dat over was is lokaal weggegeven.

Milieubelasting door verplaatsingen is een belangrijke uitdaging bij evenementen. In de communicatie naar de deelnemers is vooraf gevraagd om zich met het openbaar vervoer te verplaatsen. Van de Craen heeft op het evenement een steekproef gedaan. Daaruit bleek dat ongeveer 50 % zich met het openbaar vervoer verplaatst heeft. Die deelnemers die met de

wagen zijn gekomen gaven als redenen: te drukke agenda, graag vrijheid om snel na afloop te vertrekken, men kwam van ver, of ophalen van de kinderen of partner. Het personeel van de organisator heeft waar mogelijk gecarpoold. Gezien het vroege aanvangstijdstip voor hostessen en organisatiepersoneel en het feit dat deze vaak nog materialen moeten meenemen is het niet evident om zich met het openbaar vervoer te verplaatsen. De leveranciers van catering en materialen (meubilair) kwamen uit Brussel en de vertalers zijn met het openbaar vervoer gekomen.

Wat betreft de inzet van personeel op het evenement is bewust omgegaan met diversiteit, gender en jongeren in opleiding. Zo heeft de Van de Craen bij de screening vooraf van mogelijke duurzame locaties en in het kader van een leeropdracht, studenten van de Karel de Grote Hogeschool (Event- en Projectmanagement opleiding) betrokken. Bij de hosting op het evenement is tevens rekening gehouden met gender (ook mannelijke host), multiculturaliteit en personen met een chronische aandoening.

Het duurzaam organiseren van evenementen is nog lang geen gemeengoed en ook complex, omdat er met veel aspecten rekening moet worden gehouden en er zoveel verschillende actoren, leveranciers en deelnemers betrokken zijn. Dit project heeft echter aangetoond dat veel mogelijk is, zeker als alle actoren bereid zijn mee te werken en inspanningen willen doen om hierin stappen vooruit te zetten.

Bijlage 1 – Nota voorzitter werkgroep 1

Thema 1 - Is MVO anders voor overheidsorganisaties?

Voorzitter: Jan Verschooten

1. Kenmerken

Maatschappelijke verantwoordelijkheid opnemen past in de bijdrage aan duurzame ontwikkeling en wordt een zaak voor *elk type organisatie*, zoals ook de komende internationale richtlijn ISO26000 toont. Het unieke voor MVO in de overheid en daarmee gedeeltelijk anders dan bijvoorbeeld voor de private sector, is dat het op *twee niveaus* plaatsvindt en vanuit *verschillende rollen*.

Twee niveaus:

1. in de eigen organisatie (management en operaties)
2. bij het maken van beleid

Verschillende rollen:

1. Beleidsmaker - en van daaruit het ‘toezicht op het algemeen belang’ via regulering, controle, stimuleren, enz.
2. Economisch agent - als werkgever, klant/consument, belegger, investeerder, enz.

Dat geldt voor de hele overheid, dus administraties, parastatalen en diverse overheidsbedrijven. Principes van goed bestuur horen hier ook bij, zoals:

- transparant zijn over wat ze doet op MVO vlak (bv. evaluatie van het Actieplan MVO)
- mechanismen en (management)systemen invoeren die MVO mogelijk maken en verbeteren,
- internationale normen naleven en ethisch handelen,
- stakeholders betrekken in de diverse fasen van beleidontwikkeling en -uitvoering.

2. Internationale actualiteit en omkadering

▪ Duurzame overheidsopdrachten

Overheden hebben een grote impact op de omgeving met hun aankopen, denk aan vele infrastructuurwerken, gebouwen en de aanschaf van zeer uiteenlopende diensten en producten. Het gaat hier om gemiddeld 16% van het EU BNP! Duurzame overheidsopdrachten staat hoog op de internationale en EU agenda als instrument om eigen verantwoordelijkheid op te nemen en zowel bij te dragen aan meer duurzame ontwikkeling als ook leveranciers (bedrijven) te stimuleren meer duurzame producten en diensten te leveren. Het ‘MVO-mes’ snijdt hier van twee kanten, waarbij de overheid hier verschillende rollen heeft: klant/consument, werkgever, belegger en stimulator van andere actoren (leveranciers).

▪ Management- en assessmentsystemen in de overheid

Ook overheidsorganisaties passen managementsystemen toe. Dit past bij een verdere professionalisering van het management en aansturing van de organisatie, waarbij het toepassen van ‘checks’ en ‘balances’, monitoring en verbetercycli aan belang wint, zowel voor de organisatie als bij het maken van beleid.

Enkele voorbeelden van systemen:

- **EMAS** (Het EU Eco Management en Audit Scheme). In België sinds enkele jaren door verschillende administraties opgezet, maar nog niet overal. Daarnaast zijn er ook de ISO normen voor kwaliteit en milieu. Een duurzaam managementsysteem bestaat nog niet!
- **ISO 26000**: nieuwe richtlijn voor elk type organisatie om MVO te implementeren in het management en de operaties.

- **Sustainable Impact Assessment (SIA)** Anders dan bij impact assessments (IAs) als de RIA of Milieu Impact Assessments gaat het hier om *geïntegreerde* en *duurzame IA*. Dit wordt in diverse landen en ook de EC toegepast. Dit instrument brengt de mogelijke impacten van *beleid* op economische, milieu, sociale en institutionele aspecten in beeld. De complexiteit hiervan vraagt inbreng vanuit verschillende gezichtspunten en van diverse stakeholders om mogelijke impacten te bepalen en alternatieven te formuleren. Een SIA is een *proces* dat de *duurzame kwaliteit van en het maatschappelijk draagvlak voor het beleid* vergroot. De federale overheid gebruikt de *DOEB* (Duurzame Ontwikkeling Effect Beoordeling, is als SIA) - nu nog vooral in de vorm van een 'quick scan' toegepast op bepaalde beleidsplannen.

- **Overheid profileert zich als Maatschappelijk Verantwoord**

Overheden in o.a. het VK, Frankrijk, Denemarken en Nederland nemen die rol steeds nadrukkelijker op in *beleid en eigen handelen* en *positioneren* zich daarmee ook naar buiten en in de internationale context. Dit impliceert verantwoordelijkheid in diverse domeinen: internationaal duurzaam ketenbeheer, ethische en eerlijke handelspraktijken, duurzame internationale (ontwikkelings)samenwerking, duurzame internationale investeringen, enz.

3. *Wat zijn de uitdagingen?*

Hoe kunnen overheidsorganisaties MVO nadrukkelijk opnemen in de eigen organisatie, zodat het deel uitmaakt van de dagelijkse werking? Hoe MVO verder uitbouwen en verankering van ex-ante, maar ook ex-post assessments voor belangrijke beleidsplannen met duidelijke (middellange) doelstellingen en relevante opvolgingsindicatoren?

Overheid als economische agent:

1. **Hoe systematisch en coherent management- en assessmentsystemen toepassen die bijdragen aan het opnemen van de maatschappelijke verantwoordelijkheid en DO?**

Wat betekent dit voor de 'public governance', transparantie en het afleggen van verantwoordelijkheid via o.a. rapportering? Verder uitbouwen van en verankeren van systemen als, de DOEB, personeelstevredenheid, enz? Wat kan de overheid van de private sector leren?

2. **Hoe duurzame overheidsopdrachten verder verankeren?**

Wat is er (nog) nodig om dit in *alle* overheidsorganisaties te doen? Welk proces van dialoog en afstemming met de markt en bedrijfssectoren voor meer *innovatie* van duurzame producten en diensten? Hoe kunnen overheid en markt van en met elkaar leren? Ook bedrijven staan immers voor de uitdaging van duurzaam ketenbeheer.

Overheid als economische agent en beleidsmaker:

3. **Hoe organiseer je je als overheid t.o.v. stakeholders?**

Hoe kunnen *participatieve* democratie en parlementaire democratie elkaar versterken? Hoe en in welke vormen kun je die stakeholderbetrokkenheid tot stand brengen? Wat betekent dit voor de keuze (mapping) van de *juiste* stakeholders afhankelijk van het soort thema dat op tafel ligt?

4. **Hoe kan de overheid MVO uitdragen en ondersteunen?**

Hoe zelf het goede voorbeeld geven naar buiten, op welke niveaus (internationaal, nationaal, regionaal), in welke vorm? Wat kan het doen vanuit haar rollen naar derden om MVO te stimuleren?

- - -

Bijlage 2 – Nota voorzitter werkgroep 2

Thema 2 – Wat betekent MVO sinds de economische en financiële crisis? Kan de investeerder maatschappelijk verantwoord zijn en hoe dan?

Voorzitter: Olivier Marquet

Kan het gemeenschappelijk belang doorwegen bij investeringsbeslissingen? Wie geeft een visie? Hoe de maatschappelijke uitdagingen en duurzame ontwikkeling integreren bij investeringen en in investeringsprojecten?

Enkele aansprekende cijfers:

- miljard US\$ = prognose van de kost van de financiële crisis.¹
- 15 miljard² euro = tussenkomst van de Belgische staat in het bankwezen sinds het begin van de crisis.
- 46 miljard euro = uitgaven van de Belgische federale overheid in 2008³
- 470 miljard US\$ constant = BNP van België 2008
- Beloop van de Social Responsible Investments (SRI): in Europa (13 landen) 2.665 miljard euro (Core en Breed SRI); Details van de Core SRI op de Franse markt 28,5 miljard euro, op de Nederlandse markt 69,4 miljard euro en op de Britse markt 68 miljard euro.⁴
- SRI op de Belgische markt: 23,4 miljard euro (Core SRI⁵)

I. Context en reflectie over de oorzaken van een crisis

De recente en nog steeds voortdurende financiële, bancaire en ook economische crisis treft iedereen in het dagdagelijkse. Kan men, op het moment dat iedereen probeert de trein weer op de rails te krijgen, voorbijgaan aan het model zelf? Overheden moesten branden blussen. De massale tussenkomst van staten om het bancaire systeem te redden zijn exemplarisch. Het was urgent, de beslissingen moesten snel genomen worden in het licht van dreigend faillissement van het systeem. Hoewel het principe van interventie buiten kijf stond staat de methode nog ter discussie. Die eerste antwoorden kunnen niet een noodzakelijke evaluatie van het systeem, als ook de rol van de actoren : banken, management, traders, of jan en alleman als investeerder en spaarder, daarin uit de weg gaan.

Deze evaluatie-oefening vraagt onderzoek naar de oorzaken van het disfunctioneren. Vele economische en financiële analisten hebben diverse redenen, van vaak zeer technische aard, voor deze ontsporing aangegeven. Zodanig dat de meeste actoren (spaarders, individuele beleggers) het spoor bijster zijn in de resultaten van de koerswijziging en de voorgestelde oplossingen en vooral het vertrouwen kwijt zijn

De analyses van de crisis lijken vooral op één fundament voor het disfunctioneren uit te komen: de menselijke hebzucht (naar geld), zowel van het individu als van financiële

¹ Rapport sur la stabilité financière mondiale – FMI sept 2009 - Ce chiffre correspond au coût que vont devoir supporter les banques et autres institutions financières de la planète en raison de la baisse de la valeur constatée ou probable des actifs financiers qu'elles détiennent.

² 15,14 milliards d'euros investis dans les banques Fortis, Dexia et KBC il y a un an (Source : Ministre des Finances)

³ Exposé de la Chambre DOC 52 0992/001 Chambre des représentants de Belgique 19 mars 2008 – Budget des recettes et dépenses pour l'année budgétaire 2008

⁴ European SRI Study – 2008 –by Eurosif - European Sustainable Investment Forum / Réseau Européen de Promotion de l'ISR.

⁵ Definition pp. 6-7 in European SRI Study – 2008 –by Eurosif - European Sustainable Investment Forum

intermediären. De economische wetenschap blijft ‘onjuist’ en de economische vooruitzichten zijn gebaseerd op een teken van vertrouwen, de optelling van individueel gedrag. De eenduidigheid in het handelen van de ‘homo economicus’ wordt theoretisch voorspelbaarder op het moment dat iedereen eenduidig geïnformeerd wordt, maar dat is niet het geval, zoals dagelijks blijkt.

Moeten we het daarbij laten, iedereen op zijn/haar verantwoordelijkheid wijzen en hopen dat bij een volgende keer iedereen redelijker en maatschappelijk verantwoordelijker zal zijn? Kunnen we ervan uitgaan dat het gemeenschappelijk belang beter behartigd is met een individueel gedeelde verantwoordelijkheid? Is dat naïef of utopisch?

II. SRI: uitdagingen en recente ontwikkelingen

Sinds het begin van 2000 is de markt van SRI constant groeiende, zowel nationaal als Europees. Volgens het laatste rapport over die SRI markt in België, aangaande dit type van investeringen, fondsen, sparen en andere ethische formules volgens de definitie van ‘core SRI’⁶, is die groeiende en beslaat eind 2008, 23,4 miljard euro, tegen 9,5 miljard in 2005.

Volgens een rapport van Eurosif (2008) en in relatie tot cijfers van hun vorige enquête (2005), groeit de Europese SRI markt met 102 % (panel vergelijking), zijnde een jaarlijks gemiddelde van + 42 %. Voor de 13 landen spreekt men vandaag over 2.665 miljard euro (Core and Broad SRI).

De integratie van de ESG-criteria (Environment, Social, Governance) in het financieel management ontwikkeld zich. De financiële schandalen van de laatste jaren, de economische crisis, maar ook de klimatologische en sociale uitdagingen hebben de notie van verantwoordelijkheid bij het financieel handelen doen toenemen. De pertinentie van de SRI benadering staat nog ter discussie. De ethische kwaliteit van het aanbod lijkt nog niet helemaal overeen te stemmen met de verwachtingen van de spaarders.

III. De tendensen die zich aftekenen en de vragen die zich stellen

- Verschillende factoren bepalen vandaag de ontwikkelingen in deze markt:
- Groeiend engagement van institutionele beleggers,
- Toenemende interesse van particulieren,
- Wetgeving die mainstreaming bevordert,
- Toenemende geloofwaardigheid van SRI in de financiële wereld,
- Diskrediet van de financiële en bancaire sector.

IV. Enkele vragen

1. Sensibilisering en informatie, en waarom geen promotie?

Eén constatering staat : de burger, consument, spaarder, of investeerder kent nog niet het gamma van aanbod van ethische en maatschappelijk verantwoorde producten. Stel de vraag aan uw bank (aan het loket) en u zult zelden een compleet of expliciet antwoord over de ‘ins en outs’ van deze producten krijgen. Maar waarom? Een gebrek aan goede wil of te grote complexiteit van de materie in kwestie? Zeker, financiën leiden al onder hun ondoorzichtigheid, maar doet SRI het dan beter? Hoe kunnen we dat verbeteren? Heeft de overheid een rol te spelen bij verbeterde (toegang tot) informatie? En welke andere actoren kunnen hierin een verantwoordelijkheid opnemen?

2. Transparantie van product en systeem: welke garantie?

⁶ « Ethical exclusion » method (more than two negative criteria) and « positive screening » method

Er bestaat een veelheid aan systemen die de garantie van SRI moeten waarborgen, zoals : best in class, uitsluitingscriteria, engagementen, integratie,... Die variëteit komt voort uit de creatieve geesten van de pioniers die producten wilden aanbieden die tegemoet kwamen aan haalbaarheid, rentabiliteit, perceptie van de markt, enz. Resultaat: vandaag verwarring alom. De voorlopers zijn gebaseerd op definities en vergelijking van verschillende SRI producten, maar er zijn nog enkele blinde vlekken. Hoe kan de transparantie vergroot worden? Hoe werkelijke garanties bieden die verder gaan dan wat de reclame belooft? Moet de overheid hierin tussenkomen? Wat is de verantwoordelijkheid van de actoren?

3. Investeerders en financieel management: welke verantwoordelijkheden?

Overheden managen zelf ook grote sommen geld via pensioensparen en fondsen. Daarnaast ook internationale investeringen, beleggingen, pensioenen en participatiefondsen en tussenkomsten door de overheid in tijden van crisis. Wat is de garantie dat deze maatschappelijk verantwoord gemanaged worden? Hoe kan de overheid het goede voorbeeld geven, of trendsetter worden? Wat zijn hierin mogelijke obstakels of remmen en hoe kunnen die worden ondervangen?

4. Welke mogelijke innovaties voor financiële producten en diensten voor een grotere maatschappelijke verantwoordelijkheid?

Behalve beter aangepaste wet- en regelgeving, wat zijn werkelijke innovaties van maatschappelijk verantwoorde financiële producten en diensten? Wat is, als bankier, fondsenbeheerder, actor in financiële diensten (leasing,...), enz. uw creativiteit en engagement in dezen om een meerwaarde te creëren en goed bestuur en de sociale en ecologische impacten beter te managen?

Meer info:

L'investissement socialement responsable en Belgique – Rapport 2009 – Réseau financement alternatif 2009

European SRI Study – Rapport 2008 – Eurosif

- - -

Bijlage 3 – Nota voorzitter werkgroep 3

Thema 3 - Hoe internationaal de MVO-keten sluiten? Is internationale handel verantwoordelijk?

Voorzitter: Karine Boussart

De toename van de internationale uitwisseling en handel, als bewijs van ontwikkeling, heeft aan beide kanten van de productie- en consumptieketen de opkomende markten en toegevoegde waarde gekoppeld en gelijkgesteld aan maatschappelijke vooruitgang. Voor België betekent dat voor het eerste semester van 2009, 103,1 miljard € aan import en 101,2 miljard € aan export. En toen kwam de financiële en economische crisis met een teruggang van de internationale handel, die plots de bijna onafgebroken stijging. Maar de onderlinge afhankelijkheden in de globale economie zijn zo sterk dat een terugkeer naar protectionisme onwaarschijnlijk lijkt. Dit zou een geweldige kost betekenen door een verlies aan economische schaal.

I. De uitdagingen inzake MVO bij internationale handel

Hier staat de kwestie centraal van de bijdrage van de internationale uitwisselingen aan een betere toekomst en voor een duurzame ontwikkeling. Bedrijven, maar ook overheden, worden meer dan ooit gevraagd om daarin de zorg voor mens en milieu in het centrum van hun objectieven te plaatsen. De zijdelingse effecten van de internationale handel, die lang als een logisch en onbelangrijk uitvloeisel daarvan werden gezien, winnen nu aan belang, zoals: vrijhandelzones, uitputting van natuurlijke hulpbronnen, delokalisatie, meervoudige vervuilingen en ondermaatse arbeidsomstandigheden zijn alom bekend.

Echter de antwoorden hierop vault bedrijven blijven beperkt dan wel hebben een vrijwillig karakter. Sociale en milieu labels, gedragscodes, charters, duurzame handel zijn vormen van maatschappelijke verantwoordelijkheid die voor een deel het onvermogen van internationale actoren verbergen om dit tot een evidente en realiteit te maken. Veel bedrijven zien dat als een bedreiging van hun concurrentiepositie en van de economische performantie van hun supply chain, zeker op het moment dat de managers zich op de cijfers richten.

In actie 2 van het Federale MVO Actieplan; ‘Ondersteuningsbeleid van de overheid m.b.t. buitenlandse handel en investeringen’, worden Delcredere, Finexpo en BMI als hefboomen voor dit beleid genoemd. Zij hebben tevens als missie de verificatie van de MVO kwaliteit van exporterende bedrijven en projecten, teneinde de internationaal overeengekomen verplichtingen en engagementen na te komen. Een lastig onderwerp gegeven de mogelijke ongelijke (oneerlijke) concurrentie in de globale markt of van landen die het hiermee minder nauw nemen.

Publieke autoriteiten prijzen van hun kant een actieve politiek op het internationale vlak aan (zie actie 5; ‘Actief overheidsbeleid m.b.t. MVO op internationaal vlak’). Constatering is dat de instrumenten waarover de overheid beschikt (zetel in internationale instanties, diplomatie, economische samenwerking) nog niet optimaal worden ingezet.

Zelfs fair trade of eerlijke handel, zeer sterk in opgang (83% groei sinds 2001), bestrijkt niet meer dan 0,05% van de Belgische markt. Echter de media-aandacht hieromtrent is oververtegenwoordigd als gaat de internationale handel duidelijk beter. Daarnaast worden in actie 7 van het MVO Actieplan de initiatieven voor ethische handel genoemd, met welk succes?

II. De recente ontwikkelingen

Diverse ontwikkelingen tonen dat het mogelijk is om een beleid en engagement van grotere maatschappelijke verantwoordelijkheid te voeren. Een mate van maturiteit van voorbeelden die de commercie kan gebruiken.

In België:

- De oprichting van het platform ‘Ondernemen voor ontwikkeling’, markeert een nieuw tijdperk van samenwerking tussen publiek en privé met actieve samenwerking en progressieve autonomie van geselecteerde landen.
- De verandering van het ‘Fair Trade Centrum’ naar ‘Trade for Development Center’ markeert de uitbreiding van eerlijke naar duurzame handel binnen de Belgische Ontwikkelingssamenwerking ook met een opening naar private actoren. Dit sluit aan bij het Belgische beleid van ‘Aid for Trade’, zelf een reactie op de Europese reflectie om de ondersteunde landen verder te emanciperen en meer rechtvaardige handelsprincipes toe te passen.
- De ontwikkeling van een meer actieve, meer controlerende, economische diplomatie.

Internationaal:

- De opkomst van het concept van ‘Base of the Pyramide’, waarbij bedrijven producten en diensten ontwikkelen die tegemoet komen aan de noden van de armen.
- ‘Social entrepreneurship’, bedrijven die innovatieve producten en diensten aanbieden met een toegevoegde sociale en milieu waarde. Het is een model, van ‘meer dan alleen profit’, zoals microfinanciering en -krediet en coöperatieven.
- Onderhandelingen inzake ‘Economic Partnership Agreements’ (EPA) tussen de EU en ACP landen. Deze gaan niet zonder slag of stoot en de eisen van de ontwikkelingslanden worden krachtiger.
- De internationale handelsrelaties van China met Afrika en Zuid-Amerika zijn radicaal anders dan die met de ‘oude’ Europese koloniale mogendheden. Hier staan een ‘pragmatische’ aanpak en andere praktijken centraal, van ruil van grondstoffen tegen infrastructuur.
- Internationale debatten in de G20, VN, Wereldbank, koppelen nu crisis en klimaat aan armoede en economie, waarbij ook de enorme migratiestromen die hieruit voortkomen op de economische onderhandelingstafel komen.
- Sommige Europese landen, zoals Nederland, implementeren een intergraal beleid voor internationale duurzame handel.

III. De tendensen en de vragen voor debat

De globale handel zal doorgaan en de onderlinge afhankelijkheid neemt alleen maar toe; mensen reizen en projecten, diensten en producten hebben mensen van overal nodig. Toch zijn er duurzame trends zichtbaar:

- In de Wereldbank, OESO en VN: als lidstaten de regels inzake sociale en milieu externaliteiten herbekijken, zelfs de notie van handelsbelemmeringen om grenzen te stellen aan de schendingen aan de planeet (mensenrechten, klimaat,...).
- ‘justice’, als de notie van sociale en milieu criminaliteit zijn intrede doet in de economische wetgeving en het nationaal commercieel recht.
- In de productie en distributie; als de voordelen van het concept van nabijheid erkend worden en het aankoopgedrag verantwoord wordt (carbonlabelling, incorporatie van transportkosten), de ketens korter en producten gestimuleerd worden die een toegevoegde maatschappelijke waarde leveren.

In die context willen we u vier onderwerpen, vragen voor debat voorleggen:

1. Inzake internationale handel, is er meer of minder wetgevend of reglementerend kader op verschillende niveaus nodig? Benadeelt België haar bedrijven indien zij verdere eisen stelt aan MVO?
2. Er bestaan vele labels, standaarden, conventies, frameworks, charters, enz. Helpen zij bedrijven werkelijk om meer maatschappelijke verantwoord te worden, en zijn ze het juiste middel daartoe in de internationale handel?
3. Hoe de brug slaan tussen de engagementen die de Belgische staat op internationaal niveau aangaat (via verdragen, conventies, enz.) en de veranderingen die dat van bedrijven vraagt? Wie moet de drijfriem zijn?
4. Hoe eerlijke handel stimuleren en meer algemeen duurzame handel? Wat zijn mogelijke obstakels en op welke wijze en via welke instrumenten kan dit verder ontwikkeld worden?

- - -

Bijlage 4 – Nota voorzitter werkgroep 4

Thema 4

Welke stakeholderbetrokkenheid in het opnemen van MVO-engagementen?

Voorzitter: Jan Noterdaeme

1. Kenmerken

De impacten (positieve en negatieve) die organisaties met hun activiteiten op de samenleving hebben en de toegenomen complexiteit van de bredere maatschappelijke uitdagingen (armoede, klimaatverandering, CO2-emissies, ...) maken *samenwerking* tussen bedrijven, overheden en andere actoren onontbeerlijk. Niemand kan het alleen!

MVO concretiseren betekent ook vrijwillige (maar niet vrijblijvende) engagementen aangaan met andere stakeholders. De eisen van afnemers, leveranciers en consumenten inzake transparantie en verantwoordelijkheid in de productieketen nemen toe. Dit geldt voor grote en kleine bedrijven en andere organisaties, zoals vakbonden, overheid, ngo's en koepelorganisaties. Denk maar aan duurzame overheidsopdrachten door overheden. *Multi-actor samenwerking* vindt ook op het niveau van bedrijfssectoren en/of productgroepen plaats. Of het nu gaat om textiel, natuursteen, palmolie, soja, ICT, rubber & kunststof, of toerisme. Elke sector kent specifieke uitdagingen en dilemma's voor *MVO en duurzaamheid* doorheen de *hele globale keten*, van ontginning, productie, verwerking tot verkoop en terugname. Deze kunnen het beste sectorbreed en met de inbreng van andere stakeholders worden opgepakt, zodat een 'level playing field' ontstaat en de sector verder kan evolueren én innoveren.

2. Internationale actualiteit

▪ Internationale multi partnerships en gezamenlijke MVO engagementen

Bedrijven, financiers, producenten, boeren, retail, ngo's, vakbonden, academia & onderzoeksinstituten, werken samen om betere en duurzame praktijken doorheen alle aspecten van de keten te ontwikkelen. B.v.:

- internationale ronde tafels voor Duurzame Palmolie en Verantwoorde Soja
- The Better Cotton Initiative en The Better Sugarcane Initiative

▪ Initiatief Duurzame Handel (IDH) (2008) – Nederland - www.duurzamehandel.com

Aanleiding vormde het 'Akkoord van Schokland', georganiseerd door het Ministerie van Ontwikkelingssamenwerking (2007) inzake stand van zaken millenniumdoelstellingen. Resultaat: diverse *maatschappelijke engagementen*, waaronder IDH.

Kenmerken IDH:

- Initiatief: ministeries van Economische Zaken, Landbouw en Ontwikkelingssamenwerking.
- Financiële structuur: 50% overheid (50 miljoen Euro) - 50% bedrijfsleven.
- Consortia van bedrijven en sectoren (ook vakbonden!) rond specifieke productgroepen; cacao, hout, natuursteen, soja, thee, toerisme. Uitbreiding naar kweekvis en katoen en later nog 15 andere sectoren, o.a. vlees, textiel, bloemen, goud, specerijen.
- Hierbij is er steeds aansluiting bij internationale en bestaande initiatieven en standaarden.

- Deelnemende bedrijven rapporteren op resultaten in 4 domeinen: concrete verbeteringen in 1ste schakel (o.a. training van boeren), marktaandeel, institutionele samenwerking (brancheorganisaties) en leren & kennisuitwisseling.

- **Brancheprogramma MVO (2005)- MVO Nederland**

Samenwerking tussen sectororganisaties en vakbonden i.s.m. MVO Nederland (een nationaal kennisplatform met middelen van overheid, bedrijfsleven en anderen). MVO Nederland ondersteunt bij het verankeren van MVO in sectororganisaties en bewustmaking bij de achterban. Het brancheprogramma heeft als doel KMO's en ook vakbonden op een effectieve manier te bereiken met informatie en kennis over sectorspecifieke MVO-uitdagingen.

- **International Framework Agreements (IFA)**

Dit zijn innoverende overeenkomsten tussen multinationals en vakbond ter bescherming van de rechten van werknemers (internationale standaarden) in landen waar bv. geen vakbondsvrijheid bestaat. De Global Union Federation (GUF) van de sector waarin het bedrijf werkzaam is en de vakbond uit het land van de hoofdzetel van de betreffende onderneming zijn erbij betrokken. Het geldt wereldwijd en, eenmaal afgesloten, kunnen vakbonden uit de hele wereld, die binnen dat bedrijf werkzaam zijn, het gebruiken.

- **Klimaatverandering (2008) – het VK - <http://climatechange.cbi.org.uk>**

The CBI Climate Change Board is opgezet door het bedrijfsleven om de engagementen uit hun taskforce rapport '*Climate change: everyone's business*', na te komen. Het rapport erkent de *gemeenschappelijke verantwoordelijkheid én de noodzaak tot samenwerking van overheid, bedrijfsleven en consumenten*. Het roept op tot grondige verandering in de wijze waarop de economie werkt, inclusief meer energie-efficiëntie en een radicale verschuiving naar het gebruik van 'low carbon' energiebronnen. Dit moet het DNA van bedrijven worden. Het vraagt ook meer aandacht voor empowerment van consumenten om juiste keuzes te maken (betere incentives nodig i.s.m. de overheid), een effectieve prijszetting voor carbon en gericht O&O.

Het bedrijfsleven engageert zich ondermeer door:

- nieuwe producten en diensten te ontwikkelen die het huishoudens mogelijk maken hun emissies te halveren tegen 2020.
- terugdringen voetafdruk van eigen werknemers (thuis en op het werk) en emissies van eigen bedrijfswagens en gebouwen - inclusief auditing.
- stimuleren van effectieve CO2 rapportage die benchmarking mogelijk maken.
- samenwerken met overheid aan projecten die emissies terugdringen.
- extra middelen inzetten voor: oprichting nieuwe 'Climate Change Unit, goede praktijken delen, climate change integreren in andere domeinen zoals transport, innovatie en meer bewustzijn creëren bij bedrijven i.v.m. de noodzakelijke aanpassingen die nodig zijn.

Ook specifiek aandacht voor de *rol van consumenten en hoe het bedrijfsleven*:

1. consumenten betrouwbare informatie kan verstrekken over de 'carbon footprint' van producten en zorgen dat zij beter toegang krijgen tot dit soort producten.
2. beter tegemoet kan komen aan de veranderde, duurzame verwachtingen van consumenten o.a. door meer energie-efficiënte producten op de markt te brengen.

3. *Wat zijn de uitdagingen?*

Hoe kunnen de diverse stakeholders in België MVO-initiatieven ontplooiën en gezamenlijk engagementen aangaan die MVO verder ontwikkelen en verankeren in hun bedrijven en organisaties? Wat kan de rol zijn van de sociale partners voor sectorale initiatieven?

1. **Stakeholders zijn een bron van kennis en expertise.** Welk systeem heeft elke actor om na te gaan wie zijn/haar stakeholders zijn en wat doet men daarmee?
2. **Stakeholders zijn partner voor innovatie.** Wat kan mijn toegevoegde waarde als stakeholder zijn voor de overheid, syndicaten, ngo, bedrijven, enz., in het realiseren van MVO en duurzame doelstellingen?
3. **Stakeholders zijn doelgroep en actor voor transparantie.** Wat kan elke actor doen voor een 'duurzame' transparantie?
4. **Stakeholders vormen een kracht voor actie.** Hoe kunnen stakeholders *gezamenlijk* MVO verder verankeren en in welke vorm?
 - welke sectoren en/of domeinen (duurzaam ketenbeheer, veilig voedsel, duurzaam ruimtegebruik, klimaat, ...) zijn daarbij urgent?
 - welke rol naar het onderwijs?
 - welke rol naar de media?

- - -

Bijlage 5 – Overzichtstabel evaluatie MVO Actieplan

Bij elke deelactie uit het MVO Actieplan wordt in onderstaande tabel aangegeven of deze:

- gerealiseerd is 😊
- niet gerealiseerd is 😞
- nog lopende is 😐
- soms zijn er bijkomende acties uitgevoerd die niet in het actieplan staan. Deze staan in de tabel met een letternummering (A,B,C, ...).

Acties vanuit een Maatschappelijk Verantwoorde Overheid				
Actie	Inhoud actie	😊	😞	😐
1	Verduurzamen overheidsopdrachten:			
1.1	Gerichte informatieverspreiding en opleiding voor federale aankoopdiensten	x		
1.2	Evaluatie van de toepassing van omzendbrief van 27 januari 2005 inzake implementatie duurzaam ontwikkeling-beleid bij overheidsopdrachten voor diensten.		x	
1.3	a) Oprichten steunpunt Duurzame overheidsopdrachten b) Up-date van on-line gids voor duurzame aankopen (www.gidsvoorduurzameaankopen.be)	x		x
1.4	Nagaan hoe innovatief aanbesteden te stimuleren			x
A	Uitwerken nationaal (federaal) actieplan duurzame overheidsopdrachten	x		
2	Ondersteuningsbeleid van overheid m.b.t. buitenlandse handel en investeringen:	😊	😞	😐
2.1	NDD, FINEXPO en het BMI zullen meer transparantie bieden op vlak van de gehanteerde criteria. Uitgangspunt is de toetsingslijst in de bijlage van het Belgisch Referentiekader MVO (2006)		x	
2.2	NDD, FINEXPO en het BMI kunnen in de mate van het mogelijke een op elkaar afgestemde procedure uitwerken inzake naleving van internationale verplichtingen en verbintenissen van België. En dienen hierover transparant en open te communiceren.		x	
2.3	Opleiding inzake internationale verplichtingen voor het personeel van de NDD, FINEXPO en het BMI		x	
2.4	Privé kredietverzekeraars, die soortgelijke ondersteuning geven als de NDD, zouden transparantie geven over het al dan niet gebruiken van internationale verplichtingen en verbintenissen bij het beoordelen van dossiers.		x	
2.5	Federale vertegenwoordigers zullen, in het kader van contacten met de EC en de OESO, streven naar een verhoogde transparantie en het gebruik van internationale verplichtingen en verbintenissen bij alle lidstaten in het kader van hun ondersteuningsbeleid.	x		
	<i>Opmerking: er bestaat onenigheid onder de experts binnen bovenstaande instellingen, omtrent het feit of alle of bepaalde internationale verplichtingen aangegaan door staten ook van toepassing zijn op hun instellingen. En dat in bepaalde gevallen dit</i>			

	<i>zelfs praktische moeilijkheden kon opleveren. Vandaar het belang van de OESO Richtlijnen voor multinationale ondernemingen waarin het merendeel van de internationale verplichtingen zijn opgenomen, maar met andere woorden, en geen juridische tekst.</i>			
3	Maatschappelijk Verantwoord Investeren bij de overheid:			
3.1	Sensibiliseringscampagne opzetten en aanreiken van standaardclausules en mogelijke criteria om de diverse overheden aan te moedigen in hun aanbestedingen voor het beheer van hun financiële middelen rekening te houden met criteria van maatschappelijk verantwoord investeren. O.a. actie 1 m.b.t. verduurzaming van overheidsopdrachten. Vaststelling mogelijke criteria o.a. baseren op bestaande gecertificeerde ethische fondsen.		x	
3.2	Inventaris opmaken en bijhouden van welke overheidsorganen hun middelen MVI-gewijs beheren, voor welk bedrag en volgens welke criteria. Deze inventaris zal geraadpleegd worden via internet (transparantie).	x		
A.	Subwerkgroep opgericht die moet gaan werken aan de ontwikkeling van standaardclausules inzake MVI.			x
4	Opzetten uniek loket voor overheidslabelling:			
4.1	Eén loket voor de beide Belgische labels (Sociaal Label en Eco label), waar zowel informatieverstrekking, promotie, aanvragen, als toekenningsprocedures, onderzoek en contacten met andere soortgelijke organisaties in binnen en buitenland worden ondergebracht.		x	
A.	Advies gevraagd aan beide overheidslabels en tekstvoorstellen voorgelegd aan Raad van State om een ‘stichting labelling’ of bezinningskamer op te richten (format te bepalen) waarin het onafhankelijke beheer van beide labels en ook samenwerking met beheerders van diverse door derde partij gecontroleerde labels op het vlak van duurzame consumptie en productie onder te brengen.	x		
5	Actief overheidsbeleid m.b.t. MVO op internationaal vlak:			
5.1	ICDO MVO werkgroep maakt inventarisatie van de diverse internationale organisaties en instellingen die werkzaamheden ontwikkelen met betrekking tot MVO en zal hierbij nagaan op welke manier de Belgische inbreng georganiseerd of versterkt kan worden. Enkele belangrijke zijn reeds geïdentificeerd. Onderstaande deelacties gaan hier verder op in.		x	
5.2	Onder voorzitterschap van de EC bestaat er ‘High Level Work group on Corporate Social Responsibility’ met als doel informatie over het nationale mvo-beleid en -initiatieven van de lidstaten uitwisselen. Voortaan worden deze vergaderingen vanuit Belgisch standpunt voorbereid door de ICDO MVO werkgroep, die tevens zal instaan voor de update van de ‘compendium of ‘CSR national policies and practices’ van de EC.	x		
5.3	Rol op VN-niveau in comités enz. waar MVO aan bod komt: a) de VN-normen aangaande mensenrechten voor ondernemingen zijn goedgekeurd door de Sub-Commissie voor de Promotie en			x

	<p>Bescherming van de Mensenrechten. De volgende stap is de bespreking van de tekst in de Commissie Mensenrechten van de Economische en Sociale Raad van de VN. Aan deze commissie zetelen bij toerbeurt 53 landen. Momenteel is België hier niet in vertegenwoordigd. Wel kunnen andere landen waarnemers sturen die de resoluties kunnen steunen, maar geen stemrecht hebben. De Belgische overheid zal nagaan op welke manier zij actief kan bijdragen tot het tot stand komen van de VN-normen in het kader van de discussies binnen de Commissie Mensenrechten.</p> <p>b) In het kader van de Wereldtop voor Duurzame Ontwikkeling in Johannesburg in 2002 werd opgeroepen tot de ontwikkeling van een 10-jarig werkprogramma ter ondersteuning van regionale en nationale initiatieven teneinde de omschakeling naar duurzame consumptie en productie te versnellen. Hierin werd expliciet gewezen op het uitwerken van acties op alle niveaus met betrekking tot de verbetering van de sociale en ecologische verantwoordelijkheid en toerekenbaarheid van bedrijven. In het kader van de opvolgingswerkzaamheden van de Wereldtop van Johannesburg zal de Belgisch overheid actief bijdragen tot de tot stand komen van het 10-jarig actieplan.</p>	x		
5.4	De ISO identificeert en ontwikkelt internationale standaarden en normen die nodig zijn voor ondernemingen, overheden en de maatschappij. Dit doet ze samen met de sectoren, die deze aannemen via procedures van input van de nationale lidstaten, en die ze vervolgens aflevert voor wereldwijde implementatie. In 2004 besliste de ISO om een internationale MVO richtlijn op te stellen, de ISO 26000. Om de Belgische voorbereidingen van de werkzaamheden te coördineren werd bij het Belgisch Instituut voor Normalisatie een spiegelcomité opgericht. De voorbereidingen van dat comité zullen voor de overheid gebeuren in de ICDO MVO werkgroep, die dit als vast agendapunt opneemt in haar werkzaamheden.	x		
5.5	In het kader van een actief overheidsbeleid op internationaal vlak zullen de Ministers van Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking nagaan hoe, in het kader van hun bevoegdheden, België een bijdrage kan leveren aan de capaciteitsopbouw aangaande MVO in derde wereldlanden.		x	
A.	<ul style="list-style-type: none"> – OESO: opvolging wordt in eerste instantie gewaarborgd door het Nationaal Contactpunt bij FOD Economie (in alle lidstaten opgericht in kader van ‘OECD Declaration on International Investments and Multinational Enterprises’). Doel o.a. onder de aandacht brengen van ondernemingen. Actie: o.a. via het KAURI-platform. – OESO: de Poddo ondersteunt Belgisch voorzitterschap (2 jaar) van de ‘Annual Meeting of Sustainable Development Experts’ (AMSDE). 	x		
B.	IAO: binnen het Internationaal Arbeidsbureau, op niveau van de beheersraad, heeft Belgische vertegenwoordiger herhaaldelijk gepleit voor meer middelen en promotie van en controle op de toepassing van de IAO Tripartite Verklaring voor multinationale ondernemingen (1977).	x		

Acties gericht op ondernemingen en hun stakeholders				
6	Ondersteunen van Lerende Netwerken MVO:			
6.1	a) Overkoepelend overleg opzetten tussen verschillende actoren van lerende netwerken. Doel: uitwerken van een ondersteunend document (handleiding) voor het opzetten van lerende netwerken MVO. b) Via Kamers van Koophandel en andere werkgeversorganisaties nieuwe MVO lerende netwerken opstarten, die op ondernemingen gericht zijn, naar voorbeeld van het 'Quadrant' project (Voka KvK Oost-Vlaanderen). c) Op een hoger niveau (regionaal/landelijk) nagaan welke MVO lerende netwerken kunnen worden opgezet waaraan ook andere stakeholders deelnemen (ngo's, vakbonden, consumentenorganisaties, ...). (Zie ook actie 7 m.b.t. Ethisch Handelsinitiatief.)	x	x	
			x	
7	Ondersteunen van ethische handel op Belgisch niveau:			
7.1	Oproep lanceren voor de oprichting van een lerend netwerk rond internationaal ondernemen en de toepassing van MVO-normen. (kadert in deelactie c) van 6.1), naar voorbeeld van het multi-stakeholder samenwerkingsverband in het VK, the Ethical Trading Initiative.		x	
	<i>Opmerking:</i> ondertussen is een bezoek gebracht aan Nederland inzake het landelijk Initiatief Duurzame Handel (IDH): een multi-stakeholderplatform en kennisnetwerk met gerichte leer- en verbeterprogramma's voor het bevorderen van duurzame internationale productie- en handelsketens, ook in het zuiden.			
8	Multi-stakeholderdialoog verder zetten:			
8.1	Opzetten van informele stakeholderdialoog om voortgang Actieplan MVO te bespreken (actie wordt hierbij gerealiseerd)	x		
9	Duurzaamheidsverslaglegging:			
9.1	Commissie voor Bank-, Financiën- en Asurantiewezen (CBFA) zal een werkgroep oprichten met experts en stakeholders, die zal onderzoeken welke initiatieven te nemen om beursgenoteerde ondernemingen aan te zetten tot duurzaamheidsverslaglegging. Tevens zal deze werkgroep bepalen op basis van o.a. GRI welke gegevens minstens opgenomen dienen te worden in het verslag en of met deze actie administratieve vereenvoudiging kan plaatsvinden (hiervoor ook formele samenwerking aangaan met Centrale Dienst voor het Bedrijfsleven).		x	
9.2	Ook voor overheidsondernemingen nagaan op welke wijze deze aan duurzaamheidsverslaglegging kunnen doen en zich baseren op bovengenoemde werkzaamheden van CBFA.		x	
9.3	Handleiding opmaken (actie CBFA) die KMO's helpt om duurzaamheidsverslaglegging uit te brengen, gebaseerd op de 'High Five' van de GRI. Diverse stakeholders dienen hierbij betrokken te worden.		x	
	<i>Opmerking:</i> actoren in het veld zijn hier wel mee bezig gegaan, zoals			

	Business & Society Belgium en het KAURI Netwerk. Daarnaast bestaat er de jaarlijkse prijs voor het beste rapport duurzame ontwikkeling, georganiseerd door het Instituut van de Bedrijfsrevisoren (IBR) i.s.m. B&S, Universiteit Gent en Kauri			
10	Opzet gemeenschappelijk onderzoekskader m.b.t. MVO:	😊	😞	😐
10.1	Onderzoekskader ontwikkelen om verschillende onderzoeken, ontwikkelingen en kennis samen te brengen. Hierbij 4 doelstellingen: a) In kaart brengen van bestaande onderzoeken en de resultaten van bestaande MVO-instrumenten, -initiatieven en – kenniscentra. Tevens nagaan hoe de info te actualiseren en ter beschikking te stellen. b) In kaart brengen van belangrijkste hiaten op gebied van kennis, instrumenten en verspreidingsmechanismen, en dit o.a. op basis van een stakeholderanalyse. Ook aandacht voor toepassing vna MVO in KMO's. c) Uitschrijven van specifieke onderzoeks- en ontwikkelingsopdrachten o.b.v. bovenstaande analyse. d) In kaart brengen en ontwikkelen van indicatoren om MVO in België te meten. Hiervoor ook stakeholderoverleg voorzien.	x x x	 x	
	<i>Opmerking: Onderzoeksvraag door Federaal Wetenschapbeleid weerhouden en in een opdracht met een samenwerkingsverband tussen Solvay Business School, Vlerick Leuven/Gent en het Europees Sociaal Observatorium is een onderzoeksproject uitgevoerd genaamd: 'Kennisgebieden en dynamische actualisering van de kennis inzake MVO'. Een stuurgroep met internationale experts ondersteunde het project.</i>			
11	Samenwerking tussen overheden m.b.t. verspreiding van kennis:	😊	😞	😐
11.1	In kader van ICDO MVO werkgroep zullen regelmatig organisatoren van bestaande kenniscentra in België worden samengebracht om kennis en informatie te delen.			x
12	Duurzaam pensioensparen:	😊	😞	😐
12.1	In kader van derde pensioenpijler Maatschappelijk Verantwoord Investeren (MVI) stimuleren. Daarbij onderscheid maken tussen MVI-pensioensparen en gewoon (niet-MVI) pensioensparen. Pensioenspaarfondsen en pensioenspaarverzekeringen kunnen onderworpen worden aan een transparantieplichting aangaande hun beleggingsbeleid.		x	
	<i>Opmerking: een min of meer concreet voorstel van wetgevend kader was uitgewerkt, maar is in de huidige legislatuur vooralsnog niet hervat.</i>			
13	Evaluatie en uitbreiding transparantieregels:	😊	😞	😐
13.1	Na advies van de CBFA, uitbreiding van de transparantiemaatregel naar de hele financiële sector, m.n. banken, verzekeringssector, kredietinstellingen en instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening + aangeven welke minimum informatie in jaarverslag moet worden opgenomen.		x	
13.2	Analysen en evalueren van de impact van deze verplichte verslaglegging voor ICB's. Dit om tot betere harmonisatie te komen ook i.v.m. uitbreiding naar andere sectoren dan de ICB's.	x		

13	<i>Opmerking: Poddo schreef eind 2008 studieopdracht uit voor de uitvoering van de evaluatie van de bestaande transparantieregel in het kader van de tweede pensioenpijler en voor de Instellingen van Collectieve Beleggingen. (uitvoerder: Ethibel).</i>			
----	--	--	--	--

Bijlage 6 – Lijst met genodigde organisaties

BEDRIJVEN

Assuralia
BeAMA
BECI
Belsif
Business & Society Belgium (leden)
CCI / NFKHNB
Febecoop
Febelfin
Hefboom
HRZKMO / CSIPME
IBR / IRE
SAW-B
Sowecsom
UCM
UNIZO
UWE
VBO/FEB
VOKA KVK
VOSEC

VAKBONDEN

ACLVB/CGSLB
ACV/CSC
FGTB/ABVV

CONSUMENTEN

Netwerk Bewust Verbruiken
OIVO / CRIOC
Raad voor het Verbruik / Conseil de la Consommation
Réseau des Consommateurs Responsables
Réseau Eco-consommation
Test-Aankoop / Test-Achat

NGO's

Acodev
Associations 21
Amnesty International Belgium
Bond Beter Leefmilieu
CNCD
Concertes
Rode Kruis
Croix Rouge
Fondation pour les Générations Futures
Greenpeace Belgium
IEB
IEW

MSF / AZG
Natagora
Natuurpunt
Netwerk Vlaanderen
Réseau Financement Alternatif
Schone Kleren Campagne
VODO
WWF-Belgique
11.11.11

OVERHEID

ABE-BOA (Agence Bruxelloise pour l'Entreprise)
Cabinet Ministre Jean-Claude Marcourt
Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding /
Centre pour l'égalité des chances et la lutte contre le racisme
DELCREDERE / DUCROIRE
Department Werk en Sociale Economie Vlaamse Overheid
NBN (Bureau voor Normalisatie - Bureau de Normalisation)
Groupe de Travail RSE - CIDD / Werkgroep MVO - ICDO
Représentants Régionaux CIDD / Regionale vertegenwoordigers ICDO

SERVICE, ACADEMISCHE EXPERTEN EN ANDERE

ACADOBE
Centre d'Economie Sociale - Université de Liège
Cimic Kenniscentrum Katholieke Hogeschool Mechelen.
CIUF
CRB / CCE
Ethibel
FRDO / CFDD
Fucam
FUNDP
FUSL
HEC-Liège
Hogeschool Universiteit Brussel - Centrum Duurzaam Ondernemen
ICHEC Entreprises
Kauri (leden)
K.U. Leuven - Centrum voor Economie en Ethiek
Louvain School of Management - UCL
NAR / CNT
Solvay Business School
UCL - Chaire Hoover
UCL - Faculté de Droit
Ugent - Vakgroep Management, Innovatie en Ondernemerschap
Ugent - Politieke en Sociale Wetenschappen
ULB Département de science politique - C.E.D.D.
Universiteit Antwerpen - IMDO
Universiteit Hasselt
Universiteit Antwerpen
Vlerick Leuven Gent Management School
VLHORA (Vlaamse Hogescholen Raad)
VLIR